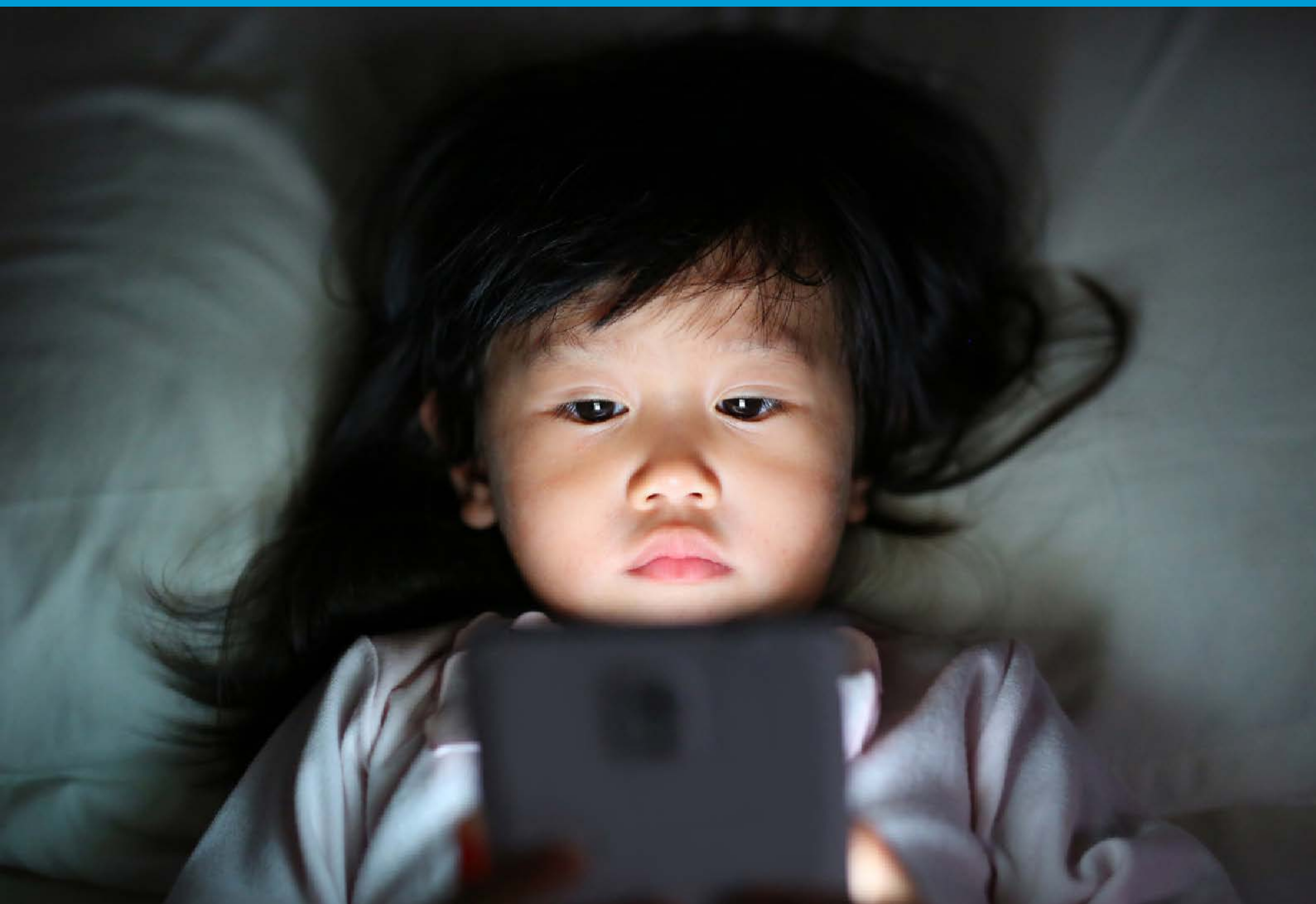

Смернице за креаторе политика о заштити деце на интернету 2023

**Смернице за креаторе
политика о заштити деце
на интернету**

2023

Признања

Ове смернице су развиле Међународна унија за телекомуникације (ИТУ) и радна група аутора који су дали допринос, а долазе из водећих институција активних у сектору информационих и комуникационих технологија (ИКТ), као и на питањима дечије заштите (на интернету), а биле су укључене и следеће организације:

ЕСРАТ International, Глобал Кидс Онлајн мрежа, Глобално партнерство за заустављање насиља над децом, пројекат ХАБЛАТАМ, Небезбједна мрежа центара за безбеднији интернет (Insafe), ИНТЕРПОЛ, Међународни центар за несталу и искоришћену децу (ИЦМЕЦ), Међународна алијанса за лица са инвалидитетом (ИДА), Међународна унија за телекомуникације (ИТУ), The Internet Watch Foundation (IWF), Лондонска школа економије, Канцеларија специјалног представника генералног секретара за борбу против насиља над децом и специјални извештач о продаји и сексуалном искоришћавању деце, Privately SA, RNW Media, Центри за безбеднији интернет из Велике Британије, Глобални савез WePROTECT (WPGA) и Свјетска фондација за дјетињство из САД-а.

Радном групом председавао је David Wright (Центри за безбеднији интернет из Велике Британије / СТВФЛ), а координисала је Fanny Rotino (ИТУ).

Ове смернице не би биле могуће без времена, ентузијазма и преданости аутора који су дали свој допринос. Непроцењиве доприносе дали су и COFACE-породице Европе, Савет Европе, аустралијски комесар eSafety, Европска комисија, e-Worldwide Group (e-WWG), ОЕЦД, Омладина и медији у Беркман Клајн центру за интернет и Друштво на универзитету Харвард, као и поједине националне владе и интересне стране у индустрији које дијеле заједнички циљ да направе интернет бољим и безбједнијим мјестом за децу и младе.

ИТУ је захвалан сљедећим партнерима који су дали своје драгоцјено вријеме и увиде: (наведено абecedним редом организације):

- Martin Schmalzried (COFACE-породице Европе)
- Livia Stoica (Савет Европе)
- John Carr (ЕЦПАТ Internatioanl)
- Julia Fossi и Ella Serry (комесари eSafety)
- Manuela Marta (Европска комисија)
- Salma Abbasi (e-WWG)
- Amy Crocker и Serena Tommasino (Глобално партнерство за заустављање насиља над децом)
- Lionel Bossi (ХАБЛАТАМ)
- Sandra Marchenko (ИЦМЕЦ)
- Karl Hopwood (Insafe)¹
- Lucy Richardson (Међународна алијанса за лица са инвалидитетом - ИДА)
- Matthew Dompier (Интерпол)
- Fanny Rotino (ИТУ)
- Tess Leyland (IWF)
- Sonia Livingstone (Лондонска школа економије и Глобал Кидс Онлајн)

¹ У оквиру Инструмента за повезивање Европе (ЦЕФ), European Schoolnet у име Европске комисије покреће платформу Бољи интернет за децу, која укључује координацију Insafe мреже европских центара за безбеднији интернет. Више информација доступно је на www.betterinternetforkids.eu

- Elettra Ronchi (ОЕЦД)
- Manus De Barra (Канцеларија специјалног представника генералног секретара за борбу против насиља над децом)
- Deepak Tewari (Privately SA)
- Pavithra Ram (RNW Media)
- Maud De Boer-Vuicichio (специјална извјеститељка Уједињених нација о продаји и сексуалном искоришћавању деце)
- David Wright (Центри за безбеднији интернет у Великој Британији / SWGfL)
- Iain Drennan и Susannah Richmond (Глобални савез WePROTECT)
- Lina Fernandez и др. Joanna Rubinstein (Свјетска фондација за дјетињство из САД-а)
- Sandra Cortesi (Омладина и медији)

ИСБН

978-92-61-30121-7 (Штампана верзија)

978-92-61-30451-5 (Електронска верзија)

978-92-61-30111-8 (ЕПУБ верзија)

978-92-61-30461-4 (Моби верзија)

Молимо вас да узмете у обзир природну околину пре него што одштампате овај извештај.

© ИТУ
2020

Нека права задржана. Ово дјело је лиценцирано за јавност путем лиценце Creative Commons Attribution-некомерцијално-дијелење под истим условима 3.0 ИГО (CC BY-NC-SA 3.0 IGO).

Према условима ове лиценце, можете да копирате, дистрибуирате и прилагодите дјело у некомерцијалне сврхе, под условом да је дјело одговарајуће цитирано. У било којој употреби овог дела не би требало наговјештавати да ИТУ гарантује за било коју одређену организацију, производе или услуге. Неовлаштена употреба ИТУ имена или логотипа није дозвољена. Ако адаптирате дјело, своје дјело морате да лиценцирате под истом Creative Commons лиценцом или еквивалентном лиценцом. Ако преведете ово дјело, требало би да додате сљедећу изјаву о одрицању одговорности заједно са предложеним цитатом: „Овај превод није радила Међународна унија за телекомуникације (ИТУ). ИТУ није одговоран за садржај или тачност овог превода. Изворно издање на енглеском језику биће обвезујуће и аутентично издање”. За више информација посјетите <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo/>

Предговор

У свету у којем интернет прожима готово све аспекте модерног живота, одржавање безбједности младих корисника на интернету постало је све хитније питање сваке земље.

ИТУ је свој први сет Смјерница о заштити деце на интернету развио још 2009. године. Од тих раних дана, интернет је еволуирао до непрепознатљивости. Иако је деци постао бескрајно богатији ресурс за игру и учење, постао је и много опасније мјесто за њих да се одваже да га користе без пратње.

Од питања приватности до насилног и непримјереног садржаја, до превараната на интернету и широког спектра врбовања, сексуалног злостављања и искоришћавања на интернету, данашња деца суочена су с многим ризицима. Претње се умножавају, а починиоци све више истовремено дјелују у многим различитим правним јурисдикцијама, ограничавајући ефикасност реаговања и правних лекова специфичних за поједине земље.

Уз то, глобална пандемија вируса Ковид-19 забиљежила је пораст броја деце која су се први пут придружила свету на интернету, да би подржала своје студије и одржала социјалну интеракцију. Због ограничења која је наметнуо вирус не само да су многа млађа деца започела интеракцију на интернету много раније него што су њихови родитељи могли да планирају, већ је потреба за усклађивањем радних обавеза многим родитељима онемогућила надзор над њиховом децом, стављајући младе људе у ризик да приступе непримјереном садржају или да буду на мети криминалаца у производњи материјала сексуалног злостављања деце.

Очување безбједности деце на интернету више него икад пре тражи заједнички и координисани међународни одговор, захтијевајући активно укључивање и подршку великог броја интересних страна - од интересних страна у индустрији, укључујући платформе приватног сектора, пружаоца услуга и мрежних оператера, до влада и цивилног друштва.

Препознавши то, 2018. године државе чланице ИТУ-а затражиле су нешто више од благовременог освјежавања Смјерница за заштиту деце на интернету што је с времена на вријеме било рађено у прошлости. Умјесто тога, ове нове ревидиране смернице изнова су осмишљене, поново написане и преобликоване да би одражавале врло значајне помаке у дигиталном крајолику у којем се деца налазе.

Поред одговора на нова достигнућа у дигиталним технологијама и платформама, ово ново издање бави се и важном празнином: ситуацијом са којом се суочавају деца с инвалидитетом, за коју свет на интернету нуди посебно пресудан спас за пуно и испуњено друштвено учествовање. Обухваћено је и разматрање посебних потреба деце миграната и других рањивих група.

Надамо се да ће ове смернице креаторима политика послужити као чврст темељ на којем ће се развити инклузивне националне стратегије са више интересних страна, укључујући отворене консултације и дијалог с децом, да би се развиле боље циљане мјере и ефикасније дјеловање.

Развијајући ове нове смернице, ИТУ и партнери настојали су да створе врло употребљив, флексибилан и прилагодљив оквир чврсто заснован на међународним стандардима и заједничким циљевима - посебно на Конвенцији о правима детета и циљевима одрживог развоја Уједињених нација. У правом духу улоге ИТУ-а као глобалног сазивача, поносан сам на чињеницу да су ове ревидиране смернице производ глобалних заједничких напора и да су у њиховом коауторству међународни стручњаци из широке заједнице са више интересних страна.

Такође ми је драго да представим нашу нову маскоту заштите деце на интернету Сангоа, пријатељски настројеног и неустрашивог лика којег је у потпуности дизајнирала група деце, као дио новог међународног програма информисања младих о ИТУ-у.

У доба када све више младих људи користи интернет, ове смернице за заштиту деце на интернету су важније него икад. Креатори политика, индустрија, родитељи и наставници - и сама деца - сви имају виталну улогу. Захвалан сам, као и увек, на вашој подршци и радујем се наставку наше блиске сарадње по овом критичном питању.

Дорин Богдан-Мартин
директорица,
Биро за развој
телекомуникација (БДТ)

Увод

Пре тридесет година, готово све владе обавезале су се да ће поштовати, штитити и промовисати дечија права. УН Конвенција о правима детета (ЦРЦ) најраширенији је ратификовани међународни уговор о људским правима у историји. Иако је у протекле три деценије постигнут значајан напредак, остају значајни изазови и појавила су се нова подручја ризика за децу.

Године 2015. све су нације обновили посвећеност деци у агенди 2030. и 17 универзалних циљева одрживог развоја (СДГ). Циљ 16.2, на пример, позива на заустављање злостављања, експлоатације и свих облика насиља и мучења над децом до 2030. године. Али заштита деце је заједничка нит унутар 11 од 17 циљева одрживог развоја. УНИЦЕФ ставља децу у средиште агенде 2030. године како је приказано на Слици 1.

Слика 1. Деца, информационе и комуникационе технологије (ИКТ) и циљеви одрживог развоја (СДГ)

Агенда за одрживи развој до 2030. препознаје да информационе и комуникационе технологије (ИКТ) могу да буду кључни фактор за постизање циљева одрживог развоја. Ширење информационе и комуникационе технологије (ИКТ) и глобална међусобна повезаност потенцијално могу да убрзају људски напредак, премосте дигиталну подјелу и развију друштва знања. Оно даље дефинише специфичне циљеве за употребу ИКТ-а за одрживи развој у образовању (Циљ 4), родну равноправност (Циљ 5), инфраструктуру (Циљ 9 - универзалан и повољан приступ интернету) и Циљ 17 - партнерства и средства за имплементацију¹. ИКТ имају моћ дубоке трансформације економије у целини чинећи покретачку снагу у постизању сваког од 17 циљева одрживог развоја. ИКТ су свој потез већ покренули дајући могућности милијардама појединаца широм света - пружајући, између осталог, приступ образовним ресурсима и здравственој заштити, те услугама попут е-управе и друштвених медија.

Експлозија информационе и комуникационе технологије створила је без преседана могућности за децу и младе да комуницирају, повезују се, дијеле, уче, приступају информацијама и изражавају своје мишљење о питањима која утичу на њихов живот и њихове заједнице.

Али шири и доступнији приступ интернету и мобилној технологији такође представљају значајне изазове за дјечју безбедност и добробит - како на интернету тако и ван њега.

¹ УНДП, Циљеви одрживог развоја | UNDP, undp.org, приступљено 29. јануара 2020., <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>; Houlin Zhao, "Зашто су ИКТ толико кључне за постизање циљева одрживог развоја," ИТУ, ИТУ новински часопис, 48, приступљено 29. јануара 2020, https://www.itu.int/en/itu/news/Documents/2017/2017-03/2017_ITUNews03-en.pdf.

Да би се смањили ризици дигиталног света, а истовремено омогућило већем броју деце и младих да искористе његове користи, владе, цивилно друштво, локалне заједнице, међународне организације и индустрија морају да се удруже у заједничкој сврси. Посебно су потребни креатори политика да би се постигао међународни циљ да деца буду безбједна на интернету.

Да би одговорила на изазове које поставља брзи развој ИКТ и изазове заштите деце које он доноси, у новембру 2008. године [Иницијатива о заштити деце на интернету \(ЦОП\)](#) покренута је као међународна иницијатива са више интересних страна од стране Међународне уније за телекомуникације (ИТУ). Циљ ове иницијативе је окупити партнере из свих сектора глобалне заједнице да би створили безбедно интернет искуство са пуно могућности за децу широм света.

Штавише, Конференција опуномоћеника Међународне уније за телекомуникације одржана у Дубаију 2018. године потврдила је важност Иницијативе заштите деце на интернету признавши је као платформу за подизање свести, размјену најбољих пракси и пружање помоћи и подршке државама чланицама, посебно земљама у развоју, у развоју и примјени развојних путева за заштиту деце на интернету. Такође је препознала важност заштите деце на интернету у оквиру УН Конвенције о правима детета и других уговора о људским правима подстичући сарадњу између свих интересних страна укључених у заштиту деце на интернету.

Конференција је препознала Агенду за одрживи развој 2030, бавећи се различитим аспектима заштите деце на интернету у Циљевима одрживог развоја (СДГ), посебно Циљеве одрживог развоја 1, 3, 4, 5, 9, 10 и 16; даље је признала [Резолуцију 175 \(Рев. Дубаи, 2018.\)](#) о приступачности за лица с инвалидитетом и лица са посебним потребама телекомуникационим / информационом и комуникационим технологијама (ИКТ) и [Резолуцију 67 \(Рев. Буенос Аирес, 2017.\)](#) Светске конференције о развоју телекомуникација (WTDC), о улози [ИТУ-овог сектора за развој телекомуникација \(ИТУ-Д\)](#) у заштити деце на интернету.

Крајем 2019. године, ИТУ / УНЕСЦО-ова комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој покренула је [извештај о безбедности деце на интернету](#) са ефикасним препорукама како учинити интернет безбеднијим за децу.

Године 2009. ИТУ је објавио први сет смјерница о заштити деце на интернету, у контексту [Иницијативе за заштиту деце на интернету](#). Током последње деценије, смернице за заштиту деце на интернету преведене су на многе језике и користиле су их многе земље света као референтну тачку за развојне путеве и националне стратегије повезане са заштитом деце на интернету. Служиле су националним владиним органима, организацијама цивилног друштва, институцијама за бригу о деци, индустрији и многим другим интересним странама у њиховим напорима да заштите децу на интернету.

Прецизније, смернице су коришћене за израду, развој и имплементацију националних стратегија заштите деце на интернету у многим државама чланицама као што су Камерун, Габон, Гамбија, Гана, Кенија, Сијера Леоне, Уганда и Замбија у афричкој регији; Бахреин и Оман у арапској регији; Брунеј, Камбоџа Кирибати, Индонезија, Малезија, Мјанмар и Вануату у азијско-пацифичкој регији; и Босна, Грузија, Молдавија, Црна Гора, Пољска и Украјина у европском региону.

Даље, смернице су створиле основ за регионалне догађаје попут Регионалне конференције о заштити деце на интернету (АЦОП): Пружање могућности будућим дигиталним грађанима у Кампали у Уганди (2014) и АСЕАН-ова регионална конференција о заштити деце на интернету одржана у Бангкоку на Тајланду (2020).

Према [Резолуцији 179](#) (Рев. Дубаи, 2018), ИТУ-у је у сарадњи са партнерима Иницијативе за заштиту деце на интернету и интересним странама наложено да ажурира четири сета смјерница узимајући у обзир технолошки развој у телекомуникационој индустрији, укључујући смернице за децу са инвалидитетом и децу са специфичним потребама.

Као резултат овог процеса, ове смернице су значајно ажуриране и прегледане од стране стручњака и релевантних интересних страна, успостављајући широк сет препорука за заштиту деце у дигиталном свету. Резултат су заједничког напора више интересних страна, и коришћења знања, искуства и стручности многих организација и појединаца из целог света на пољу заштите деце на интернету. Циљ им је успоставити основе безбједног и заштићеног сајбер света за будуће генерације. Оне треба да дјелују као нацрт који може да се прилагоди и користи на начин који је у складу са националним или локалним обичајима и законима. Штавише, ове смернице се баве питањима која погађају сву децу и младе млађе од 18 година, препознајући различите потребе сваке старосне групе. Даље, оне имају за циљ да одговоре на потребе деце у различитим животним условима и деце са посебним потребама и инвалидитетом. Смернице такође јачају обим заштите деце на интернету, бавећи се свим ризицима, претњама и штетама са којима деца могу да се сусретну на интернету и пажљиво их балансирајући са предностима које дигитални свет може донети у дечији живот.

Постоји нада да ће ове смернице довести не само до изградње свеобухватнијег информационог друштва, већ ће и омогућити државама чланицама ИТУ-а да испуне своје обавезе према заштити и остваривању права деце како је утврђено у УН Конвенцији о правима дјетета², усвојеној Резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 44/25 од 20. новембра 1989. године и [Исходним документом Свјетског самита о информационом друштву](#)³ (WSIS).

Издавањем ових смјерница, Иницијатива за заштиту деце на интернету позива све интересне стране да проводе политике и стратегије које ће заштитити децу у сајбер простору и промовисати њихов безбеднији приступ свим изванредним могућностима које ресурси на интернету могу да пруже.

² УНИЦЕФ, "Конвенција о правима детета," [unicef.org](https://www.unicef.org/child-rights-convention), приступљено 29. јануара 2020, <https://www.unicef.org/child-rights-convention>.

³ WSIS је одржан у двије фазе: у Женеви (10 - 12. децембра 2003.) и у Тунису (16 - 18. новембра 2005.). На Свјетском самиту о информационом друштву је закључено да ће се храбрим залагањем „изградити информативно друштво усмјерено на људе, инклузивно и развојно оријентисано, где сви могу да стварају, приступају, користе и дијеле информације и знање“.

Садржај

Признања	iv
Предговор	vi
Увод	viii
Списак табела, слика и издвојених текстова	xii
1. Преглед документа	1
1.1 Сврха	1
1.2 Обим	1
1.3 Општи принципи	2
1.4 Коришћење ових смјерница	2
2. Увод	3
2.1 Шта је заштита деце на интернету?	5
2.2 Деца у дигиталном свету	5
2.3 Утицај технологије на дечије дигитално	7
2.4 искуство Кључне претње деци на интернету	8
2.5 Кључне штете за децу на интернету	11
2.6 Деца са рањивостима	16
2.7 Дечија перцепција ризика на интернету	18
3. Припрема за националну стратегију заштите деце на интернету	20
3.1 Актери и интересне стране	20
3.2 Постојећи одговори за заштиту деце на интернету	24
3.3 Примери одговора на штете на интернету	28
3.4 Предности националне стратегије заштите деце на интернету	28
4. Препоруке за оквире и имплементацију	30
4.1 Препоруке за оквир	30
4.2 Препоруке за имплементацију	33
5. Развој националне стратегије заштите деце на интернету	37
5.1 Национална контролна	37
5.2 листа примери питања	45

6. Референтни материјал	46
Додатак 1: Терминологија	49
Додатак 2: Прекршајни контакти са децом и младима	56
Додатак 3: Глобални савез WePROTECT	57
Додатак 4: Примери одговора на штете на интернету	59
Списак табела, слика и издвојених текстова	
Табеле	
Табела 1. Кључне области разматрања	37
Слике	
Слика 1. Деца, информационе и комуникационе технологије (ИКТ) и Циљеви одрживог развоја (СДГ)	viii
Слика 2. Класификација претњи за децу на интернету	9
Издвојени текстови	
Пристап интернету	6
Коришћење интернета	6
Штете	11

1. Преглед документа

1.1 Намјена

Националне владе су дужне да обезбиједу заштиту деце у физичком и виртуелном свету. Важно је увидјети да више нема смисла покушавати одржавати круте разлике између догађаја из стварног света и интернетских догађаја, јер су нове технологије сада потпуно интегрисане у животе толиког броја деце и младих. Ова два света су све више испреплетена и међусобно зависна.

Креатори политика¹ и све друге релевантне интересне стране имају врло важне улоге. Брзина којом се технологија развија значи да многе традиционалне методе креирања политика више не одговарају овој сврси. Од креатора политика се захтева да развију правни оквир који је прилагодљив, инклузиван и одговара својој сврси у брзо промјењивом дигиталном добу ради заштите деце на интернету.

Сврха ових смјерница је понудити креаторима политика у државама чланицама ИТУ-а једноставан и флексибилан оквир за разумевање и поступање у складу са њиховом законском обавезом да обезбиједу заштиту деце у стварном, физичком и виртуелном свету.

Смернице то чине бављењем неколиким важним питањима за креаторе политика:

- 1) Шта је заштита деце на интернету?
- 2) Зашто ја као креатор политика морам да бринем о заштити деце на интернету?
- 3) Који је правни, друштвено-политички и развојни контекст моје земље?
- 4) Како креатори политика треба да почну да разматрају и обликују ефикасну и одрживу политику заштите деце на интернету у својој земљи?

Притом се смернице ослањају на постојеће моделе, оквире и ресурсе да би пружиле контекст и увид у добру праксу из целог света.

1.2 Обим

Обим заштите деце на интернету проширује се на сваку штету којој су деца изложена на интернету, покривајући широк спектар ризика који угрожавају безбедност и добробит деце. То је сложен изазов којем се мора приступити из више углова, укључујући законодавство, управљање, образовање, политику и друштво.

Поред тога, заштита деце на интернету мора да се заснива на разумијевању општих и специфичних ризика, претњи и штета за децу у дигиталном окружењу. То захтева јасне дефиниције и успостављање јасних параметара за интервенцију који укључују и разликују дела која чине кривично дјело од оних која, иако нису незаконита, ипак представљају пријетњу добробити детета.

У ту сврху смернице пружају преглед тренутних претњи и штета с којима се суочавају деца у дигиталном окружењу. Упркос томе, брзина којом се технологија и придружене претње и штете развијају значи да традиционална брзина и начин креирања политика нису у стању да иду укорак. Креатори политика у дигитално доба треба да изграде правне и политичке оквире који су

¹ Појам креатори политика овдје се односи на све интересне стране које су одговорне за развој и провођење политике, посебно оне унутар владе.

довољно прилагодљиви и инклузивни да могу да се носе са постојећим изазовима и што је више могуће предвиде оне који долазе. Да бисте то учинили, потребна је сарадња са свим интересним странама, укључујући ИКТ индустрију, истраживачку заједницу, цивилно друштво, јавност и саму децу. Овај процес може да буде подржан разматрањем општих принципа заштите деце на интернету.

1.3 Општи принципи

Једанаест општих принципа који су овдје изложени, а узети заједно, помоћи ће у развоју перспективне и цјеловите националне стратегије заштите деце на интернету.

Редослијед ових принципа пре одражава логички наратив него поредак по важности.

Развој националне стратегије заштите деце на интернету требало би да:

1. заснива се на цјеловитој визији која укључује владу, индустрију и друштво;
2. буде резултат свеобухватног разумијевања и анализе целог дигиталног окружења, а ипак прилагођен околностима и приоритетима земље;
3. поштује и да буде у складу са основним правима деце утврђеним УН Конвенцијом о правима детета и другим кључним међународним конвенцијама и законима;
4. поштује и да буде досљедан постојећим, сличним и сродним домаћим законима и стратегијама које су на снази, као што су закони о злостављању деце или стратегије безбједности деце;
5. поштује дечија грађанска права и слободе, које не би требало жртвовати ради заштите;
6. буде развијен уз активно учешће свих релевантних интересних страна, укључујући децу, рјешавајући њихове потребе и одговорности и задовољавајући потребе мањинских и маргинализованих група;
7. буде дизајниран да се усклади са ширим владиним плановима за економски и социјални просперитет и да максимализује допринос ИКТ одрживом развоју и социјалној инклузији;
8. користи најприкладније доступне инструменте политике за остварење свог циља, узимајући у обзир специфичне околности земље;
9. буде постављен на највиши ниво власти, који ће бити одговоран за додјелљивање релевантних улога и одговорности и расподјелу довољних људских и финансијских ресурса;
10. помогне у изградњи дигиталног окружења у које деца, родитељи / старатељи и интересне стране могу имати поверење;
11. усмјери напоре интересних страна на пружање могућности и образовање деце о дигиталној писмености да би се заштитили на интернету.

1.4 Коришћење ових смерница

Ове смернице узимају у обзир релевантна истраживања, постојеће моделе и материјале и дају јасне препоруке за развој националне стратегије заштите деце на интернету.

- Одјељак 2 нам представља заштиту деце на интернету и даје увид у недавна истраживања, укључујући аспекте нових технологија, кључних претњи и штета за децу.
- Одјељак 3 наводи како се припремити за националну стратегију заштите деце на интернету, укључујући релевантне интересне стране, постојеће примере реаговања на претње и штете на интернету и користи постојања националне стратегије.
- Одјељак 4 покрива препоруке за оквире и имплементацију.
- Одјељак 5 даје националне контролне листе за развој националне стратегије заштите деце на интернету.
- Одјељак 6 даје корисне референтне материјале.

2. Увод

У 2019. години више од половине светске популације користило је интернет. Највећа група корисника су они млађи од 44 године, са подједнако високом употребом међу 16 до 24 године и 35 до 44 године. На глобалном нивоу, свако треће дете користи интернет (0-18 година)². У земљама у развоју деца и млади предњаче у коришћењу интернета³, а процјењује се да ће се ова популација више него удвостручити током сљедећих пет година. Нове генерације одрастају уз интернет и већина се повезује с технологијом мобилне мреже, посебно на глобалном југу⁴.

Иако је приступ интернету основни за остваривање права деце, још увек постоје значајне регионалне, националне, родне и друге разлике у приступу које ограничавају могућности за девојчице, децу са инвалидитетом, децу из мањина и друге рањиве групе. У погледу дигиталне родне подјеле, истраживање показује да у свим регијама, осим у Сједињеним Америчким Државама, мушки корисници интернета углавном премашују женске кориснике. У многим земљама девојке немају исте могућности приступа као дечаци, а тамо где их имају, девојке не само да су у великој мери праћене и ограничене у коришћењу интернета, већ могу и да угрозе своју безбедност у настојању да приступе интернету⁵. Јасно је да деца и млади који немају дигиталне вештине или говоре мањинске језике не могу лако да пронађу одговарајући садржај на интернету и да деца из руралних подручја имају мање дигиталних вештина, проводе више времена на интернету (посебно играјући игрице) и добијају мање родитељског посредовања и надзора⁶.

Међутим, ниједан разговор о ризицима и претњама не може се одвијати без признавања изузетно обogaћујуће и оснажујуће природе дигиталне технологије. Интернет и дигиталне технологије трансформишу начин на који живимо и отворили су многе нове начине комуникације, играња игара, уживања у музици и укључивања у широки низ културних, образовних активности и активности за побољшање вештина. Интернет може да пружи пресудан приступ здравственим и образовним услугама, као и информације о темама које су важне за младе, али могу бити табу у њиховим друштвима.

Као што су деца и млади често међу првима у усвајању и прилагођавању новим могућностима које им пружа интернет, тако су међу првима изложени и низу проблема везаних за безбедност и добробит које друштво мора препознати и суочити се са њима. Битно је отворено разговарати о ризицима који постоје за децу и младе на интернету. Дискусија отвара платформу са које се деца и млади могу научити како препознати ризик и спречити или решити штету ако се она оствари, као и предности и могућности које интернет може да понуди.

² ОЕЦД, "Нове технологије и деца 21. вијека: Најновији трендови и исходи," Радни документ ОЕЦД-а о образовању бр. 179 (Дирекција за образовање и развој вештина, ОЕЦД), приступљено 27. јануара 2020, <https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP%282018%2915&docLanguage=En>.

³ Ofcom, "деца и родитељи: Извештај о употреби медија и ставовима за 2018. годину" (Ofcom), приступљено 17. јануара 2020. године, https://www.ofcom.org.uk/data/assets/pdf_file/0024/134907/children-and-parents-media-use-and-attitudes-2018.pdf.

⁴ ИТУ, "извештај о мјерењу информационог друштва," приступљено 16. јануара 2020, https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/ind/D-IND-ICTOI-2018-SUM-PDF-E.pdf.

⁵ "Млади адолесценти и дигитални медији: Употребе, ризици и могућности у земљама са ниским и средњим дохотком," ГАГЕ, приступљено 29. јануара 2020, <https://www.gage.odi.org/publication/digital-media-risks-opportunities/>.

⁶ Livingstone, S., Kardefelt Winther, D., и Hussein, M. (2019). Глобал Кидс Онлајн упоредни извештај, извештај о истраживању Innocenti. УНИЦЕФ-ова Канцеларија за истраживање - Innocenti, Фиренца, <https://www.unicef-irc.org/publications/1059-global-kids-online-comparative-report.html>. Ово може имати неочекиване резултате, на пример, истраживање које је ХАБЛАТАМ обавио у пет латиноамеричких земаља показало је да деца у рањивим заједницама могу да користе платформе за упознавање, видеоигре и друштвене мреже за обављање новчаних трансакција у незаконите сврхе. Мрежа Contactados al Sur, "Хаблатам," пројекат Хаблатам 2020, приступљено 6. фебруара 2020, <https://hablatam.net/>.

У многим деловима света млади добро разумију неке ризике са којима се суочавају на интернету.^{7,8} Истраживање је показало, на пример, да већина деце и младих може разликовати сајбер малтретирање од шале или задиркивања на интернету. Они препознају да сајбер малтретирање има јавну димензију и да је осмишљено да би наштетило, али пронаћи баланс између дететових интернет могућности и ризика остаје изазов⁹.

За државе чланице ИТУ-а заштита деце и младих на интернету и даље је приоритет, мора се пажљиво избалансирати с напорима на промоцији прилика за децу и младе на интернету¹⁰ и да се то мора учинити на начин који штити децу и младе без утицаја на њихов приступ или приступ шире јавности информацијама или на могућност уживања слободе говора, изражавања и удруживања.

Очигледна је потреба за преданим инвестиционим и креативним решењима за решавање ризика са којима се суочавају деца и млади, не само због дигиталне подјеле између деце и одраслих која ограничава препоруке и савете родитеља, учитеља и старатеља. Истовремено, како деца и млади одрастају и постају одрасли, родитељи и активни чланови друштва, постоји потенцијална и неизоставна прилика да смање дигиталну подјелу.

У свјетлу овога, изградња повјерења у интернет мора бити у врху и у средишту јавне политике. Владе и друштво треба да раде с децом и младима да би разумјели њихова мишљења и покренули истинску јавну расправу о ризицима и могућностима. Подршка деци и младима у управљању ризицима на интернету може да буде ефикасна, али владе такође морају да обезбиједе да постоје одговарајуће услуге подршке за оне који на интернету буду оштећени и да деца знају како приступити тим услугама.

Неке земље се муче да извоје довољно ресурса да се боре за дигиталну писменост и безбедност деце на интернету. Међутим, деца пријављују да су родитељи, наставници, технолошке компаније и владе важни играчи у развоју рјешења која подржавају њихову безбедност на интернету. Земље чланице ИТУ-а такође су назначиле да постоји значајна подршка за побољшану размјену знања и координисани напори да би се обезбиједила безбедност већег броја деце на интернету.⁹

Деца и млади крећу се кроз све сложенији дигитални крајолик и усвајање вештачке интелигенције за машинско учење, аналитику великих података, роботичку, виртуелну и проширену стварност, и интернет ствари уређени су за трансформисање дечијих медијских пракси. То захтева креирање политике и улагања за децу, родитеље и заједнице у будућности као и данас.

⁷ Од 2016. ИТУ проводи консултације у оквиру заштите деце на интернету са децом и одраслим интересним странама о важним питањима као што су сајбер малтретирање, дигитална писменост и дечије активности на интернету.

⁸ ИТУ, Омладинске консултације, <https://www.itu.int/en/council/cwg-cop/Pages/meetings.aspx>.

⁹ УНИЦЕФ, “Глобал Кидс Онлајн упоредни извјештај (2019).”

¹⁰ ИТУ, “Прослава 10 година заштите деце на интернету”, ИТУ вијести, 6. фебруара 2018, <https://news.itu.int/celebrating-10-years-child-online-protection/>.

2.1 Шта је заштита деце на интернету?

Интернет технологије деци и младима нуде бројне могућности комуникације, учења нових вештина, да буду креативни и дају допринос бољем друштву. Али оне могу донети и нове ризике, попут излагања проблемима заштите приватности, незаконитом садржају, узнемиравању, сајбер малтретирању, злоупотреби личних података или врбовања у сексуалне сврхе, па чак и сексуалном злостављању деце.

Ове смернице развијају целовит приступ за реаговање на све потенцијалне претње и штете с којима се деца и млади могу да сусретну приликом стицања дигиталне писмености. Оне препознају да све релевантне интересне стране имају улогу у њиховој дигиталној отпорности, благостању и заштити, док истовремено имају користи од могућности које интернет може да понуди.

Заштита деце и младих је заједничка одговорност и улога свих релевантних интересних страна је да обезбиједи одрживу будућност за све. Да би се то догодило, креатори политика, индустрија, родитељи, старатељи, едукатори и друге интересне стране, морају обезбедити да деца и млади могу да остваре свој потенцијал - на интернету и ван њега.

Иако не постоји универзална дефиниција заштите деце на интернету, она има за циљ целовит приступ изградњи безбједних, прикладних за све узрасте, инклузивних и партиципативних дигиталних простора за децу и младе, које карактеришу:

- реаговање, подршка и самопомоћ у случају суочавања с пријетњом;
- спречавање штете;
- динамична равнотежа између обезбеђења заштите и пружања могућности деци да буду дигитални грађани;
- подржавање права и одговорности и деце и друштва.

Штавише, због брзог напретка у технологији и друштву и безграничне природе интернета, заштита деце на интернету мора да буе агилна и прилагодљива да би била ефикасна. Иако ове смернице нуде увид у водеће ризике за децу и младе на интернету, укључујући штетан и незаконит садржај, узнемиравање, сајбер малтретирање, злоупотребу личних података или врбовање у сексуалне сврхе и сексуално злостављање и искоришћавање деце, с развојем ће се појавити нови изазови технолошких иновација и обично ће се разликовати од регије до регије. Међутим, са новим изазовима најбоље ће се изаћи на крај у заједничком раду у виду глобалне заједнице, јер треба пронаћи нова рјешења за те изазове.

2.2 Деца у дигиталном свету

Интернет је промијенио наш начин живота. Потпуно је интегрисан у животе деце и младих, што онемогућава засебно разматрање дигиталног и физичког света. Трећина свих корисника интернета данас су деца и млади, а УНИЦЕФ процјењује да је 71% младих већ на интернету.

Таква повезаност изузетно оснажује свет интернета омогућава деци и младима да преброде недостатке и инвалидитет, а пружио је нова места за забаву, образовање, учествовање и изградњу односа. Дигиталне платформе се данас користе за разне активности и често су мултимедијска искуства.

Приступ и учење коришћења и навигације овом технологијом сматра се пресудним за развој младих људи и први се пут користи у раној доби. Креатори политика морају

разумети да деца и млади људи често почињу да користе платформе и услуге пре него што наврше минималну старосну доб, па образовање мора да започне рано.

Деца и млади желе да буду укључени у разговор и имају драгоцену стручност као 'дигитални домороци' што се може делити. Креатори политика и стручњаци морају да се укључе с децом и младима у текућу дебату о интернет окружењу да би подржали њихова права.

Приступ интернету

У 2019. години више од половине светске популације користило је интернет (53,6 посто), с процијењених 4,1 милијарду корисника. На глобалном нивоу, сваки трећи корисник интернета је дете млађе од 18 година¹. У неким земљама са нижим дохотком тај број расте на отприлике сваки други, док је у земљама са вишим дохотком отприлике сваки пети корисник дете млађе од 18 година. Према УНИЦЕФ-у, широм света 71% младих већ је на интернету². Стога су деца и млади сада у великој мери, трајно и досљедно присутни на интернету³. Интернет служи у друге друштвене, економске или политичке сврхе и постао је породични или потрошачки производ или услуга која је саставни дио начина на који породице, деца и млади живе свој живот.

У 2017. години приступ интернету за децу и младе на регионалном нивоу је у великој мери повезан са нивоом прихода. Земље са ниским приходима имају тенденцију да имају мање деце корисника интернета од земаља са високим приходима.

Деца и млади у већини земаља викендом проводе више времена на интернету него радним даном, а адолесценти (од 15 до 17 година) проводе највише времена на интернету, у просеку између 2.5 и 5.3 сата, у зависности од земље.

Коришћење интернета

Међу децом и младима најпопуларнији уређај за приступ интернету је мобилни телефон, а следе га стони рачунари и лаптопи. Деца и млади проводе у просеку око два сата дневно на интернету током недеље и отприлике дупло више од тога сваког дана викенда. Неки се осећају као трајно повезани. Али многи други још увек немају приступ интернету код куће.

¹ Livingstone, S., Carr, J., and Byrne, J. (2015) *Свако треће: Задатак за глобално управљање интернетом у рјешавању дечијих права*. Глобална комисија за управљање интернетом: Paper Series. London: CIGI и Chatham House, <https://www.cigionline.org/publications/one-three-internet-governance-and-childrens-rights>.

² Комисија за широкопојасни приступ, „безбедност деце на интернету: Смањење ризика од насиља, злостављања и искоришћавања на интернету (2019),” *Комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој*, октобар 2019, 84, https://broadbandcommission.org/Documents/working-groups/ChildOnlineSafety_Report.pdf.

³ Livingstone, S., Carr, J., and Byrne, J. (2015) *Свако треће: Управљање интернетом и дечија права.*”

У пракси, већина деце и младих који користе интернет приступају му путем више уређаја: деца и млади који се барем недељно повежу понекад користе до три различита уређаја да то учине. Старија деца и деца у богатијим земљама углавном користе више уређаја, а дечаци користе нешто више уређаја него девојчице у свим анкетираним земљама.

Најпопуларнија активност - и за девојчице и за дечаке - је гледање видео-клипова. Више од три четвртине деце и младих који користе интернет кажу да видео-клипове гледају на интернету барем једном недељно, било сами или с другим члановима своје породице. Многа деца и млади људи могу се сматрати 'активним социјализаторима' користећи неколико платформи друштвених медија као што су Facebook, Twitter, ТикТок или Инстаграм.

Деца и млади такође се баве политиком путем интернета и чине да се њихов глас чује путем блогова.

Укупан ниво учествовања у игрању на интернету разликује се од земље до земље приближно у складу с доступношћу интернета деци и младим људима, док се 10% до 30% деце и младих који се користе интернетом баве креативним активностима на интернету сваке недеље.

У едукативне сврхе, многа деца и млади свих узраста користе интернет за израду домаћих задатака, или чак да надокнаде градиво након пропуштених предавања или потраже здравствене информације на интернету сваке недеље. Чини се да старија деца имају већи апетит за информацијама него млађа деца.

2.3 Утицај технологије на дечије дигитално искуство

Интернет и дигитална технологија могу да пруже прилике и представљају ризике за децу и младе. На пример, када деца користе друштвене медије, имају користи од многих прилика за истраживање, учење, комуникацију и развијање кључних вештина. На пример, деца друштвене мреже виде као платформе које им омогућавају да истражују лични идентитет у безбједном окружењу. Имати одговарајуће вештине и знати како се бавити питањима у вези са приватношћу и репутацијом важно је за младе људе.

"Знам да све што објавите на интернету остаје заувјек и да то може да утиче на ваш живот у будућности", дјечак, 14 година, Чиле.

Међутим, консултације које показују да већина деце која користи друштвене медије пре навршених тринаест година¹¹, а услуге провјере годишта су углавном слабе или их нема, могу да се суоче са повећаном могућношћу од ризика. И док деца желе да науче дигиталне вештине и да постану дигитални грађани, посебно водећи рачуна о својој приватности, они имају тенденцију да размишљају о приватности у односу на своје пријатеље и познанике - „Шта моји пријатељи могу видјети?“ - а мање у односу на странце и треће стране. У комбинацији с дјечјом природном знатихељом и уопште са нижим прагом ризика, то може да их учини рањивим на врвовање, искоришћавање, малтретирање или друге врсте штетног садржаја или контаката.

¹¹ Мрежа Contactados al Sur, „Hablátam“; UNICEF, „Глобал Кидс Онлајн упоредни извјештај (2019).“

Раширена популарност размјене слика и видео-записа путем мобилних апликација, а посебно коришћење платформи за стримовање уживо од стране деце представља даљу забринутост у вези са приватношћу и ризиком. Нека деца стварају сексуалне слике себе, пријатеља, браће и сестара и дијеле их на интернету. За неку, посебно старију децу, то се може сматрати природним истраживањем сексуалности и сексуалног идентитета, док за другу, посебно млађу децу, често постоји присила одрасле особе или другог детета. Без обзира на случај, резултирајући садржај је у многим земљама незаконит и може да изложи децу ризику од кривичног гоњења или се може користити за даље искоришћавање детета.

Слично томе, игре на интернету омогућавају деци да испуне своје основно право на игру, као и да граде мреже, проводе вријеме и упознају нове пријатеље и развијају важне вештине. Ово углавном може бити позитивно. Међутим, све је више доказа који указују да уколико се оставе без надзора и подршке одговорне одрасле особе, платформе за играње на интернету могу такође представљати ризик за децу, од поремећаја узрокованих играма, финансијских ризика, прикупљања и уновчавања личних података деце, до сајбер малтретирања, говора мржње, насиља, и излагања непримјереном понашању или садржају¹², те врбовања уз коришћење стварних, компјутерски генерисаних или чак слика и видео-записа из виртуелне стварности који приказују и нормализују сексуално злостављање и искоришћавање деце.

Надаље, технолошки развој довео је до појаве интернета ствари, где је све већи број и обим уређаја у могућности да се повежу, комуницирају и умрежавају путем интернета. То укључује играчке, мониторе за бебе и уређаје које покреће вештачка интелигенција који могу да представљају ризике у погледу приватности и нежељеног контакта.

2.4 Кључне претње деци на интернету

Одрасли и деца су на интернету изложени низу ризика и опасности. Ипак, деца су знатно рањивија популација. Нека деца су такође рањивија од других група деце, на пример деца са инвалидитетом¹³ или деца која су у покрету. Креатори политика морају да гарантују да сва деца могу да се развијају и образују у безбједном дигиталном окружењу. Идеја да су деца рањива и да их треба заштитити од свих облика експлоатације изложена је у УН Конвенцији о правима детета.

Неколико подручја у дигиталном окружењу пружа велике могућности за децу, али истовремено представља ризике који могу дубоко да нашkode деци и угрозе њихову добробит. Постоје бриге, како за одрасле, тако и за децу, да се, на пример, интернет може користити за нарушавање приватности, ширење дезинформација или још горе, за омогућавање приступа порнографији.

Овдје је пресудно разликовати ризик од штете за децу. Није свака активност која може носити елементе ризика опасна и не постају сви ризици неопходно штетни за децу, на пример, секстинг (слање секси порука) је начин на који млади људи могу да истражују сексуалност и везе, а који није нужно штетан.

¹² УНИЦЕФ, "Глобал Кидс Онлајн упоредни извјештај (2019)." (УНИЦЕФ, 2019)

¹³ Lundy и сарадници, „ДВА КЛИКА НАПРИЈЕД И ЈЕДАН КЛИК НАЗАД“, Извјештај о деци са инвалидитетом у дигиталном окружењу (Савет Европе, октобар 2019.), <https://rm.coe.int/two-clicks-forward-and-one-click-back-report-on-children-with-disabili/168098bd0f>.

Слика 2. Класификација претњи за децу на интернету¹⁴

	САДРЖАЈ Дијете у улози примаоца порука масовне производње	КОНТАКТ Дијете у улози учесника интеракције коју је иницирала одрасла особа	ПОНАШАЊЕ Дијете у улози насилника/жртве
Агресивне	Насилан садржај или садржај са приказима крви	Узнемиравање, ухођење	Онлајн вршњачко насиље, непријатељско опхођење према вршњацима
Сексуалне	Порнографски садржај	Врбовање, сексуално искориштавање од стране непознате особе	Сексуално узнемиравање, „секстинг“
Вриједносне	Садржај који обилује расизмом и говором мржње	Убеђивање на идеолошкој основи	Потенцијално штетан садржај генерисан од стране корисника
Комерцијалне	Оглашавање и пласман производа	Прикупљање и з лоупотреба личних података	Коцкање, повреда ауторских права

Извор: ЕУ Кидс Онлајн (Livingstone, Haddon, Görzig и Ólafsson (2011))

Долазак дигиталног доба представио је нове изазове у заштити деце. Деца морају бити оспособљена за безбедну навигацију интернет светом и убирање његових многих награда.

Креатори политика морају да обезбиједу постојање одговарајућег законодавства, заштитних мера и алата који ће омогућити деци да се безбједно развијају и уче. Кључно је да деца буду опремљена потребним вештинама за препознавање претњи и потпуно разумевање импликација и суптилности њиховог понашања на интернету.

Док су на интернету, деца се могу сусрести с мноштвом претњи од организација, одраслих и својих вршњака.

Садржај и манипулација

- Излагање неприкладном или чак криминалном садржају може да доведе децу до екстрема као што су самоповређивање, деструктивно и насилно понашање. Изложеност таквом садржају може подједнако довести до радикализације или претплате на расистичке или дискриминаторне идеје. Препознато је да се многа дјеца не придржавају старосних ограничења постављених на интернет страницама.
- Изложеност нетачним или непотпуним информацијама ограничава дечије разумевање света око себе. Тренд прилагођавања садржаја на основу понашања корисника може довести до „филтера мјехура“, ограничавајући децу у развоју и досезању широког спектра садржаја.
- Изложеност садржају који се алгоритамски филтрира с намјером манипулације може у великој мери да утиче на дететов развој, мишљења, вредности и навике. Изоловање деце у „ехо коморе“ или „филтере мјехурове“ спречава их да приступе широком спектру мишљења и идеја.

¹⁴ Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., и Ólafsson, K. (2011). *Позици и безбедност на интернету: Перспектива Европске деце*. Потпуни налази. ЛСЕ, Лондон: ЕУ Кидс Онлајн, <http://eprints.lse.ac.uk/33731/>.

Контакт са одраслима или вршњацима

Деца се могу сусрести са широким спектром претњи од вршњака или одраслих.

- Малтретирање на интернету може се ширити више и брже него ван интернета. Оно се може догодити у било које доба дана и ноћи, нападајући на тај начин раније 'безбједне просторе', и може бити анонимно.
- Деца која су жртве ван интернета, вероватно ће бити жртве и на интернету. То децу са инвалидитетом ставља у већи ризик на интернету, јер истраживања показују да ће деца са инвалидитетом вјероватније доживети злостављање било које врсте, а посебно је вероватно да ће доживети сексуалну виктимизацију. Виктимизација може да укључује малтретирање, узнемиравање, искључење и дискриминацију на основу стварне или замисљене инвалидности детета или због аспеката повезаних с његовом инвалидношћу, попут начина на који се понаша или говори или опреме или услуга које користи.
- Клевета и повреда угледа: слике и видео-записи могу се мењати и делити милијардама људи. Непромишљени коментари могу бити доступни деценијама и сви их могу бесплатно погледати.
- Деца могу бити мета напада, вребања и злостављања од стране преступника путем интернета било локално или са другог краја света, који ће се често представити као неко други. То може попримати неколико облика, укључујући радикализацију или присиљавање на слање сексуално експлицитног садржаја.
- Могу да буду присиљена, преварена или приморана на куповину са или без одобрења особе која плаћа рачун.
- Нежељено оглашавање покреће питања пристанка и продаје података.

Понашање детета, које може довести до последица

- Малтретирање путем интернета може да буде посебно узнемирујуће и штетно јер се може ширити више, с вишим нивоом јавности, а садржај који се шири електронским путем може се поновно појавити у било којем тренутку, што жртвама насиља може да отежа затварање инцидента; може да садржи штетне визуелне слике или увредљиве речи; садржај је доступан 24 сата дневно; малтретирање електронским путем може се одвијати сваки дан по цели дан у току недеље, тако да може задрати у жртвину приватност чак и на иначе безбједним мјестима као што је њихов дом; и личним подацима се може манипулисати, могу се измијенити визуелне слике и затим могу да се прослиједи другима. Штавише, то се може урадити анонимно. Откривање личних података доводи до ризика од физичке штете, укључујући сусрете у стварном животу са познаницима са интернета, уз могућност физичког и / или сексуалног злостављања.
- Кршење својих или туђих права плагијатом и постављањем садржаја без дозволе, укључујући снимање и постављање неприкладних фотографија без дозволе.
- Кршење туђих ауторских права, нпр. преузимањем музике, филмова или ТВ програма за које треба платити, јер то може да буде штетно за жртву крађе.
- Опсесивна и претјерана употреба интернета и / или игара на интернету на штету друштвених и / или активности на отвореном важних за здравље, изградњу повјерења, социјални развој и општу добробит.
- Покушај повреде, узнемиравања или малтретирања неког другог, укључујући и лажно представљање, често се представљајући као друго дете.
- Све чешће понашање тинејџера је 'секстинг' (дијелење сексуализованих слика или текста путем мобилних телефона). Ове слике и текст често дијеле партнери у вези или потенцијални партнери, али понекад се дијелење заврши са много широм публиком. Сматра се да је мало вероватно да млади тинејџери адекватно разумију импликације оваквог понашања и потенцијалне ризике које са собом носи.

2.5 Кључне штете за децу на интернету

Претходни одјељак односи се на претње са којима деца могу да се сусретну на интернету. Овај одјељак истиче штету која може настати од тих претњи.

Штете

Према УНИЦЕФ-овим студијама о употреби интернета, следеће категорије се сматрају ризицима и штетама:

- Самозлостављање и самоповређивање:
 - самоубилачки садржај
 - дискриминација
- Изложеност неприкладним материјалима:
 - излагање екстремистичком / насилном / крвавом садржају
 - уграђени маркетинг
 - коцкање на интернету
- Око 20% деце која су анкетирана по том питању рекло је да је у протеклих годину дана видјело интернет странице или интернетске расправе о људима који физички наносе штету или повређују себе.
- Радикализација:
 - идеолошко убјеђивање
 - говор мржње
- Деца су била склонија да пријаве да су узнемирена говором мржње или сексуалним садржајем на интернету, да се третирају на штетан начин на интернету или ван њега или да се сусрећу лицем у лице са особом с којом су се прво упознала на интернету.
- Сексуално злостављање и искоришћавање:
 - самостално генерисани садржај
 - сексуално врбовање
 - материјал сексуалног злостављања деце (ЦСАМ)
 - трговина људима
 - сексуално искоришћавање деце на путовањима и у туризму

Студија о деци из 2017. године у Данској, Мађарској и Великој Британији открила је да је 6% деце имало властите експлицитне слике подијељене без њиховог одобрења.

У 2019. години Internet Watch Foundation (IWF) је идентификовала више од 132.000 интернет страница за које је потврђено да садрже слике и видео-записе сексуалног злостављања деце. Свака интернет страница могла је да садржи било шта, од једне до хиљаде слика овог злостављања.

Ризици повезани са насиљем на интернету, попут ширења голишавих фотографија без пристанка и сексуалног сајбер малтретирања, обиљежени су неједнаком родном динамиком, а девојке су обично више погођене родним притисцима на сексуално понашање, а последице су негативније и узрокују штете.

– Кршење и злоупотреба личних података:

- хаковање
- превара и крађа

Многи људи су упознати с преварама и хаковањем, али нарушавање приватности у вези са дјететовим активностима на интернету сматра се још једним прекршајем. Одрасли често угрожавају младе претражујући њихове мобилне телефоне и истражујући њихове активности на интернету, на пример, извјештаји деце из Бразила показују да и дечаци и девојчице, из различитих старосних група, родитеље доживљавају тако да више контролишу девојчице како користе интернет. Покушаји да се то објасни често сугеришу да су девојке у неким случајевима рањивије због друштвених структура у којима живе, посебно с обзиром на њихову безбедност, у контексту у којем се граница између интеракције на интернету и ван њега све више брише.

– Сајбер малтретирање, вребање и узнемиравање: Непријатељска и насилна активност вршњака

Собе за разговор и интернет странице друштвених мрежа могу да отворе врата насиљу и малтретирању, јер се анонимни корисници, укључујући и младе, укључују у агресивну или насилну комуникацију. У седам европских земаља - Белгији, Данској, Ирској, Италији, Португалу, Румунији и Великој Британији - Livingstone, Mascheroni, Ólafsson i Haddon¹ открили су да је 2010. године у просеку 8% деце било жртва сајбер малтретирања, док је 2014. године 12% деце било жртва сајбер малтретирања.

Неопходно је нагласити да су рањива деца често изложена већем ризику да буду жртве сајбер малтретирања.

¹ Livingstone, S., Mascheroni, G., Ólafsson, K., and Haddon, L., (2014) *Ризици и могућности за децу на интернету: упоредни налази ЕУ Кидс Онлајн и Net Children Go Mobile*. Лондон: Лондонска школа економије и политичких наука, www.eukidsonline.net i <http://www.netchildrengomobile.eu/>.

У фокусу: Повећавање неједнакости

У 2017. години око 60% деце није било на интернету у афричкој регији, у поређењу са само 4% у Европи. Мушких корисника интернета има више него женских корисника у свим свјетским регијама, а коришћење интернета од стране дјевојака често се прати и ограничава. Ширењем широкопојасне мреже за неповезане дијелове света та неједнакост ће се знатно повећати¹⁵.

Деца која се ослањају на мобилне телефоне, а не на рачунаре, могу добити само другоразредно искуство на интернету. Деца која говоре мањинске језике често не могу да пронађу одговарајући садржај на интернету, а деца из руралних подручја вјероватније ће доживети крађу лозинки или новца.

Истраживања показују да многи адолесценти широм света морају да пролазе кроз значајне препреке у свом учешћу на интернету. За многе, изазови приступа - лоша повезаност, превелики трошкови података и уређаја и недостатак одговарајуће опреме - остају кључне препреке.

Ширењем приступачне широкопојасне мреже у земље у развоју, појављује се хитна потреба за успостављањем мера за минимализацију ризика и претњи овој деци, а да им се истовремено омогући да искористе све предности дигиталног света.

У фокусу: Материјал сексуалног злостављања деце (ЦСАМ)

Размере проблема

Интернет је трансформисао обим и природу производње, дистрибуције и доступности материјала сексуалног злостављања деце. Године 2018. технолошке компаније са седиштем у Сједињеним Америчким Државама пријавиле су преко 45 милиона слика и видео-записа на интернету за које се сумња да приказују децу која су сексуално злостављана из целог света. Ово је глобална индустрија и размјера и тежина злостављања расту упркос напорима да се то заустави.

Историјски гледано, у свету без интернета проналазак материјала сексуалног злостављања деце захтијевао је од починилаца да предузму значајне ризике, уз значајне трошкове, да би добили приступ материјалу. Захваљујући интернету, преступници сада могу релативно лако приступити овом материјалу и упустити се у све ризичније понашање. Камере су мање, све више интегрисане у сваки аспект нашег живота, што чини поступак израде материјала сексуалног злостављања деце и добијања садржаја од неконтактнoг злостављања лакшим него што је то икада било.

Немогуће је утврдити тачну величину или облик ове тајне и незаконите активности. Међутим, јасно је да се број незаконитих слика које су сада у оптицају може избројати у милионима. Скоро свој деци која имају учешћа у сликама копирана је слика. Интернет Watch Foundation је 2018. године пратила колико често су се појављивале слике детета за које се знало да је спасено 2013. године. Током три мјесеца, аналитичари из Интернет Watch Foundation упратили су слике 347 пута - 5 пута сваког радног дана.

Тренутни пејзаж

Сваки пут кад се слика детета које је злостављано појави и поново појави на интернету, или је преузме преступник, то дете се поновно злоставља. Жртве су присиљене да живе са дуговјечношћу и циркулацијом ових слика до краја свог живота.

Чим се открије материјал који приказује или интернет страница која садржи сексуално злостављање деце, важно је уклонити или блокирати садржај што је брже могуће. Глобална природа интернета то отежава: преступници могу да производе материјал у једној земљи, а да га приказују у другој за потрошаче у трећој. Готово је немогуће донети националне налоге или обавјештења без софистициране међународне сарадње.

Темпо иновација у дигиталном свету значи да се преступнички пејзаж непрестано мијења. Кључне претње које су се недавно појавиле укључују:

- Пораст шифровања нехотично омогућава преступницима да раде и дијеле материјал путем скривених канала, док у исто вријеме откривање и провођење закона чине још већим изазовом.
- Форуми посвећени врбовању деце расту у заштићеним угловима интернета, нормализујући и подстичући овакво понашање, често захтијевајући 'нови садржај' да би се добио приступ.

- Брзо ширење интернета омогућава корисницима да се повежу на интернет у областима које тек треба да развију / проведу свеобухватну заштитну стратегију или одговарајућу инфраструктуру.
- Деца користе уређаје без надзора у млађој доби, а сексуално понашање на интернету се нормализује. Број слика које деца генеришу сама сваке године расте.

У фокусу: Самостално генерисани садржај

Деца и адолесценти могу да снимају компромитирајуће слике или видео-записе. Иако ово понашање само по себи није неопходно незаконито и може да се одвија као дио нормалног, здравог сексуалног развоја, постоје ризици да се било који такав садржај може ширити путем интернета или ван њега ради наношења штете деци или да се користи као основа за изнуђивање услуга. Иако се нека деца могу присилити или принудити да дијеле сексуалне слике, друга (посебно адолесценти) могу самовољно да производе сексуални садржај. То не значи да они пристају или да су одговорни за експлоатациону или насилну употребу и / или дистрибуцију ових слика.

Секстинг је дефинисан као „продукција властитих сексуалних слика“¹⁶ или као „размјена сексуалних порука или слика“ и „стварање, дијелење и просљеђивање сексуално сугестивних голих или голишавих слика путем мобилних телефона и / или интернета“¹⁷. Секстинг је облик генерисаног сопственог сексуално експлицитног садржаја¹⁸, а пракса је „изузетно разнолика у смислу контекста, значења и намјере“¹⁹.

Иако је секстинг вероватно најчешћи облик генерисаног властитог сексуално експлицитног садржаја који укључује децу, а често га праве адолесценти који пристају на то искуство и који уживају у њему, постоје и многи облици нежељеног секстинга. То се односи на аспекте активности без пристанка, попут дијелења или примања нежељених сексуално експлицитних фотографија, видео-записа или порука, на пример од стране познатих или непознатих особа које покушавају да успоставе контакт, изврше притисак или врбују дете. Секстинг може да буде и облик сексуалног малтретирања, када се на дете врши притисак да пошаље слику дечку / дјевојци / вршњаку који је затим дистрибуира вршњачкој мрежи без њиховог пристанка.

У фокусу: Сајбер малтретирање

Иако малтретирање као феномен далеко претходи интернету, додане размјере, обим и континуитет малтретирања почињених на интернету могу додатно да погоршају оно што је већ узнемирујуће и често штетно искуство за његове жртве. Сајбер малтретирање дефинише се као намјерна штета која се понавља нанесена употребом рачунара, мобилних телефона и других електронских уређаја. Често се одвија паралелно са насиљем ван интернета које се одвија у школи или негдје другдје, може да има додатне расистичке, вјерске или сексистичке димензије и може да представља продужење штете нанесене ван интернета, попут хаковања профила, ширења фотографија и видео-записа на интернету и свакодневне природе увредљивих порука и доступности садржаја. Генерално, то је социјални проблем, а не проблем кривичне природе, који захтева цјеловит приступ који укључује школе, породице и, што је кључно, саму децу у прављењу политика за сузбијање сајбер малтретирања.

¹⁶ Karen Cooreg и др., „Адолесценти и снимање сопствених сексуалних слика: Преглед литературе, ”Рачунари у људском понашању 55 (фебруар 2016.): 706–16, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.10.003>.¹⁷ Jessica Ringrose и др., „Квалитативна студија о деци, младима и 'секстингу': Извештај припремљен за НСПЦЦ (Љондон, Велика Британија: Национално друштво за превенцију окрутности над децом, 2012.), <http://doi.wiley.com/10.1046/j.1365-2206.1997.00037.x>.

¹⁸ УНОДЦ, „Студија о ефектима нових информационих технологија на злостављање и експлоатацију дјеце“ (Беч: УН, 2015), https://www.unodc.org/documents/Cybercrime/Study_on_the_Effects.pdf.^[3] УНОДЦ, Студија о ефектима нових информационих технологија на злостављање и експлоатацију деце, стр.22.

¹⁹ Cooreg и др., „Адолесценти и снимање сопствених сексуалних слика.”

У фокусу: Врбовање на интернету и сексуално изнуђивање

Са брзим напретком технологије и повећаним приступом интернету и дигиталним комуникацијама које смо искусили последњих година, неизбежно је уследио и повећани ризик од криминалних дела на интернету усмјерених на децу. Међу овим новим облицима сексуалног искоришћавања деце на интернету су врбовање путем интернета и сексуално изнуђивање деце. Врбовање путем интернета широко се односи на процес одрасле особе која се спријатељила и утицала на дете (млађе од 18 година), коришћењем интернета или других дигиталних технологија, ради контактне или неконтактне сексуалне интеракције с тим дјететом. Кроз поступак врбовања, преступник покушава постићи поштовање детета да би одржао тајност и избјегао откривање и кажњавање²⁰. Важно је препознати да постоје и случајеви вршњачког злостављања.

ИНТЕРПОЛ извјештава да интернет олакшава врбовање захваљујући великом броју лако доступних потенцијалних мета и омогућавајући особама које врбују децу да се представе на начин који је привлачан за дете. Сексуални преступници користе манипулацију, присилу и завођење да би смањили отпор и намамили децу да се баве сексуалном активношћу. Особа која врбује децу проводи намјерни поступак идентификовања рањиве потенцијалне жртве, прикупљања података о породичној подршци коју дете има и користи притисак или срам / страх за сексуално злостављање детета. Особе које врбују децу могу да користе порнографију за одрасле и материјале за злостављање или експлоатацију деце да би смањили отпор својих потенцијалних мета, представљајући дјечју сексуалну активност као природну и нормалну. Интернет је промијенио начин на који људи комуницирају и редефинисао је појам "пријатеља". Особа која врбује децу може врло лако и брзо да успостави пријатељство с дјететом на интернету, што нас присиљава на поновну процјену традиционалних образовних порука о 'опасним незнанцима'.

Врбовање на интернету је први пут формално признато у међународном правном инструменту 2007. године Конвенцијом Савјета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања ([Ланзароте конвенција](#)). Члан 23. криминализује „подстицање деце у сексуалне сврхе“, за шта је потребно да постоји намјерни приједлог за упознавање детета у сврху почињења сексуалног прекршаја, а након тога следе „материјална дела која воде таквом састанку“. У многим случајевима врбовања, деца су сексуално злостављана и искоришћавана на интернету - „састанак“ који захтева Ланзароте конвенција и многи постојећи национални закони у потпуности је виртуелни - али је, без обзира на то, једнако штетан за дете као и физички састанак. Кључно је да се криминализација врбовања прошири „на случајеве када сексуално злостављање није резултат личног састанка, већ је почињено на интернету“²¹.

Сексуално изнуђивање²² може да се догоди као обилежје врбовања на интернету или као самосталан прекршај. Иако се сексуално изнуђивање може да догоди и без поступка врбовања на интернету, у неким случајевима врбовање путем интернета може довести до сексуалног изнуђивања²³. Сексуално изнуђивање може да се догоди у контексту врбовања на интернету док особа која врбује децу манипулише и врши утицај на дете током поступка врбовања путем претњи,

²⁰ Међународни центар за несталу и искоришћавану децу, „Врбовање деце на интернету у сексуалне сврхе: Модел законодавства и глобална ревизија,“ 1. издање (Међународни центар за несталу и искоришћавану децу, 2017.).

²¹ Ланзароте комитет, комитет странака Конвенције Савјета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, Подстицање деце у сексуалне сврхе путем информационих и комуникационих технологија (врбовање), мишљење о члану 23 Ланзароте конвенције и његова објашњења, 17. јуна 2015., на <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7064-lanzarote-committee-opinion-on-article-23-of-the-lanzarote-convention-and-its-explanatory-note.html> (задњи пут посјећено 6. новембра 2019.).

²² Национални центар за несталу и искоришћавану децу НЦМЕЦ, Сексуално изнуђивање, на [хттп://www.миссингкидс.цом/тхеиссуес/онлинеексплоитацион/секхортсион](http://www.миссингкидс.цом/тхеиссуес/онлинеексплоитацион/секхортсион) (задњи пут посјећено 6. новембра 2019.).

²³ Терминолошке Смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, Међуагенцијска радна група за борбу против сексуалног искоришћавања деце, Луксембург, 28. јануара 2016., Д.4iii, 27-28, на <http://luxembourgguidelines.org/english-version>.

заstraшивања и присиљавања на слање својих сексуалних слика (прављење сопственог садржаја)²⁴. Ако жртва одбије да да тражене сексуалне услуге, додатне интимне слике, новац или друге погодности, његове или њене слике могу да буду објављене на интернету у сврху проузроковања понижења или невоље или присиљавања детета да генерише додатни сексуално експлицитни материјал²⁵.

Сексуално изнуђивање се назива „виртуелним сексуалним нападом“ због сличних емоционалних и психолошких ефеката на жртве²⁶. У неким случајевима, злостављање је проузроковало толике трауме да су жртве покушале да повриједи саме себе или да изврше самоубиство као начин избјегавања злостављања.

Еуропол је примијетио да је прикупљање информација за процјену обима сексуалног изнуђивања које погађа децу проблематично и да је можда јако потцијењено²⁷. Поред тога, недостатак заједничке терминологије и дефиниција за врбовање и сексуално изнуђивање на интернету препреке су у прикупљању тачних података и разумијевању стварног обима проблема на глобалном нивоу.

2.6 Деца са рањивостима

Деца и млади могу да буду рањиви из различитих разлога. Према истраживању проведеном 2019. године, „дигитални животи рањиве деце ријетко добијају исту суптилну и осјетљиву пажњу коју привлаче проблеми 'у стварном животу'“. У извјештају се даље каже да „у најбољем случају они [деца и млади] добијају исте генеричке савете о безбједности на интернету као и сва друга деца и млади, док је овдје потребна интервенција специјалисте“.

Три примјера специфичних рањивости су: деца мигранти, деца са поремећајем из аутистичног спектра и деца са инвалидитетом, али наравно постоје и многи други.

Деца мигранти

Деца и млади мигрантског поријекла често долазе у једну земљу (или тамо већ живе) са одређеним скупом социокултурних искустава и очекивања. Иако се обично сматра да је технологија посредник за повезивање и учествовање, ризици и могућности на интернету могу увелико да се разликују у различитим контекстима. Надаље, емпиријски налази и истраживања показују виталну функцију дигиталних медија уопште:

- Важни су за оријентацију (приликом путовања у нову земљу).
- Она је централна функција за прилагођавање и упознавање са друштвом / културом земље у којој се налазе.
- Друштвени медији могу да играју кључну улогу у одржавању контакта с породицом и вршњацима и у приступу општим информацијама.

²⁴ Терминолошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, Међуагенцијска радна група за борбу против сексуалног искоришћавања деце, Луксембург, 28. јануара 2016, Д.4iii, 27-28, на <http://luxembourguidelines.org/english-version>.

²⁵ Терминолошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, Међуагенцијска радна група за борбу против сексуалног искоришћавања деце, Луксембург, 28. јануара 2016, Д.4iii, 27-28, на <http://luxembourguidelines.org/english-version>.

²⁶ Benjamin Wittes и др., „Сексуално изнуђивање: Сајбер безбедност, тинејџери и сексуални напад из даљине“ (Институција Brookings, 11. маја 2016.),, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/05/sex-tortion1-1.pdf>.

²⁷ Еуропол, „Сексуална присила и изнуда путем интернета као облик злочина који погађа децу: Перспектива органа за провођење закона“ (Европски центар за борбу против сајбер криминала, мај 2017.), https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/online_sexual_coercion_and_extortion_as_a_form_of_crime_affecting_children.pdf.

Уз бројне позитивне аспекте, дигитални медији такође могу да донесу изазове мигрантима, укључујући:

- Инфраструктуру - важно је размишљати о безбједним просторима на интернету да би деца и млади мигранти могли да имају приватност и безбедност.
- Ресурсе - мигранти троше већину новца на пре-паид телефонске картице.
- Интеграцију - поред приступа технологији, деца мигранти и млади морају да добију и добро дигитално образовање.

Деца са поремећајем из спектра аутизма (ПСА)

Спектар аутизма резимира два основна домена у процесу дијагностике понашања ДСМ-5:

- ограничено и понављајуће понашање („потреба за истовјетношћу“);
- потешкоће са социјалним и комуникативним понашањем;
- честа истовремена појава с интелектуалним инвалидитетом, језичким проблемима и слично.

Технологија и интернет нуде бескрајне могућности деци и младима када уче, комуницирају и играју се. Међутим, уз ове предности постоје и многи ризици на које би деца и млади са поремећајем из спектра аутизма могли да буду рањивији:

- Интернет деци и младима са аутизмом може да пружи могућности за дружење и посебна интересовања која можда немају ван интернета.
- Друштвени изазови, попут потешкоћа с разумијевањем туђих намјера, могу ову групу да учине рањивом на "пријатеље" с лошим намјерама.
- Изазови на интернету често су повезани са основним карактеристикама аутизма: конкретне, специфичне смернице могле би да побољшају искуства појединаца на интернету, али основни изазови остају.

Деца са инвалидитетом

Деца са инвалидитетом се суочавају с ризицима на интернету на много истих начина као и деца без инвалидитета, али могу да се суоче и са специфичним ризицима који се односе на њихове инвалидности. Деца са инвалидитетом често се суочавају с искљученошћу, стигматизацијом и препрекама (физичким, економским, друштвеним и у ставовима) у учешћу у својим заједницама. Ова искуства могу да допринесу дјетету с инвалидитетом које тражи социјалне интеракције и пријатељства у просторима на интернету, што може да буде позитивно, да изгради самопоштовање и створи мреже подршке. Међутим, може и да их изложи већем ризику за инциденте врвовања, подстицања на интернету и / или сексуалног узнемиравања - истраживање показује да деца која имају потешкоће ван интернета и она погођена психосоцијалним потешкоћама имају повећани ризик за такве инциденте²⁸.

Деца која су жртве ван интернета, вероватно ће бити жртве и на интернету. То децу са инвалидитетом ставља у већи ризик на интернету, али имају и већу потребу да буду на интернету. Истраживања показују да ће деца са инвалидитетом вјероватније доживети злостављање било које врсте²⁹, а посебно је вероватно да ће доживети сексуалну виктимизацију³⁰. Виктимизација може да укључује малтретирање, узнемиравање, искључење и дискриминацију на основу дјететовог стварног или привидног инвалидитета

²⁸ Andrew Schrock и др., „Подстицање, узнемиравање и проблематичан садржај“, Беркманов центар за интернет и друштво, Универзитет Харвард, децембар 2008., 87, https://cyber.harvard.edu/sites/cyber.law.harvard.edu/files/ISTTF-LitReviewDraft_0.pdf.

²⁹ УНИЦЕФ, „Извјештај о стању деце у свету: деца с инвалидитетом,“ 2013, https://www.unicef.org/publications/files/SOWC2013_Exec_Summary_ENG_Lo_Res_24_Apr_2013.pdf.

³⁰ Katrin Mueller-Johnson, Manuel P. Eisner и Ingrid Obsuth, „Сексуална виктимизација младих с физичким инвалидитетом: Испитивање стопа распрострањености, ризика и заштитних фактора,“ Часопис за међуљудско насиље 29, бр. 17. (новембар 2014.): 3180–3206, <https://doi.org/10.1177/0886260514534529>.

или аспекта повезаних са њиховом инвалидношћу, попут начина на који се понашају или говоре, опреме или услуга које користе.

Починиоци врбовања, подстицања путем интернета и / или сексуалног узнемиравања деце са инвалидитетом могу да буду не само починиоци који циљају децу, већ и они који циљају децу са инвалидитетом. Такви починиоци могу да буду „приврженик“ - особе које немају инвалидитет а које сексуално привлаче особе са инвалидитетом (најчешће особе са ампутацијама и особе које користе помагала у кретању), а од којих се неки и сами претварају да имају инвалидитет³¹. Радње таквих људи могу да укључују преузимање фотографија и видео-записа деце са инвалидитетом (које су нешкодљиве природе) и / или њихово дијељење путем намјенских форума или профила на друштвеним мрежама. Алати за пријављивање на форумима и друштвеним мрежама често немају циљани или одговарајући пут за решавање таквих радњи.

Постоје забринутости да „родитељско дијељење“ (родитељи који дијеле информације и фотографије своје деце на интернету) може да наруши дјететову приватност, доведе до малтретирања, изазове срамоту или да има негативне последице касније у животу³². Родитељи деце са инвалидитетом могу да дијеле такве информације у потрази за подршком или савјетом, стављајући децу са инвалидитетом у већи ризик од штетних исхода.

Поједина деца са инвалидитетом могу да се суоче с потешкоћама у коришћењу или чак искључењем из окружења на интернету због неприступачног дизајна (нпр. апликације које не допуштају повећање величине текста), ускраћивања тражених погодности (нпр. софтвера за читање текста са екрана или прилагодљивих рачунарских контрола), или потреба за одговарајућом подршком (нпр. подучавање како се користи опрема, подршка један на један за навигацију у друштвеним интеракцијама³³).

У вези са ризиком од уговора или потписивања услова и правила, деца с инвалидитетом су у већем ризику да прихвате законске одредбе које понекад ни одрасли не могу да разумију.

2.7 Дечија перцепција ризика на интернету

Изложеност насиљу широм света, приступ неприкладном садржају, роби и услугама; забринутост због прекомјерне употребе; питања заштите података и приватности су они ризици које су деца истакла³⁴.

Адолесценти износе низ забринутости у вези са њиховим ангажманом у дигиталним технологијама. Овдје се често укључују споменуте бриге о безбједности на интернету, попут страха од интеракције са странцима на интернету, приступа непримјереном садржају или изложености злонамјерном софтверу или вирусима - док се друге односе на поузданост њиховог приступа технологији; упад родитеља у њихов 'приватни' живот на интернету; и њихове вештине дигиталне писмености³⁵.

³¹ Richard L Bruno, „Приврженици, глумци и људи који то желе бити: Два случаја поремећаја вештачке инвалидности,“ Сексуално и инвалидитет 15, бр. 4 (1997): 18, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1023/A:1024769330761.pdf>.

³² УНИЦЕФ, „Приватност деце у доба Web 2.0 и 3.0: Изазови и могућности за политику,“ Innocenti рад о дискусији 2017-03 (УНИЦЕФ, Канцеларија за истраживање- Innocenti), приступљено 16. јануара 2020, https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/Child_privacy_challenges_opportunities.pdf.

³³ За смернице о овим правима, види члан 9 Конвенције о правима особа с инвалидитетом о приступачности и члан 21. о слободи изражавања и мишљења и приступу информацијама.

³⁴ Amanda Third и други, „дечија права у дигитално доба“ (Мелбурн: кооперативни истраживачки центар Young and Well, септембар 2014.), http://www.uws.edu.au/data/assets/pdf_file/0003/753447/Childrens-rights-in-the-digital-age.pdf.

³⁵ Amanda Third и др., „Млади и на интернету: дечије перспективе живота у дигитално доба,“ Пратећи извјештај о стању деце у свету 2017. (Сиднеј: Универзитет у Западном Сиднеју, 2017). Извјештај је сажео ставове 490 деце узраста од 10 до 18 година из 26 различитих земаља која говоре 24 службена језика.

Истраживање ЕУ Кидс Онлајн показује да се деца на интернету у Европи највише брину због порнографије и насилних садржаја. Све у свему, дјечацима више смета насиље, док се девојчице више брину због ризика повезаних са контактима³⁶. Забринутост због ризика већа је међу децом из земаља с „високом употребом и високим ризиком“.

У Латинској Америци дечије консултације су показале да су губитак приватности, насиље и узнемиравање главна брига³⁷. Деца пријављују да их контактирају људи које не познају - то је посебно случај када играју игре на интернету. У таквим ситуацијама чини се да је главна стратегија игнорисање и / или блокирање такве особе. девојчице се од малих ногу на друштвеним мрежама суочавају са узнемиравањем. Успијевају се саме изборити са овим облицима насиља, блокирајући кориснике и мијењајући подешавања приватности. Узнемиравање долази од корисника који понекад не говоре шпански, али успијевају им послати слике, затражити пријатељство и коментарисати њихове објаве. Неки дечаци такође пријављују да су примили такве захтјеве.

У многим деловима света деца добро разумију неке од ризика с којима се суочавају на интернету³⁸. Истраживање је показало да већина деце може разликовати сајбер малтретирање од шале или задиркивања на интернету, препознајући да сајбер малтретирање има јавну димензију и да је створено да нанесе штету³⁹.

³⁶ Livingstone, S. (2014) *ЕУ Кидс Онлајн: Открића, методе, препоруке*. ЛСЕ, Лондон: ЕУ Кидс Онлајн, <https://lcsedesignunit.com/EUKidsOnline/>.

³⁷ Contactados al Sur мрежа, “Хаблатам.”

³⁸ Од 2016. ИТУ проводи консултације са децом и одраслим интересним странама у оквиру заштите деце на интернету о важним питањима као што су сајбер малтретирање, дигитална писменост и дечије активности на интернету.

³⁹ УНИЦЕФ, “Глобал Кидс Онлајн упоредни извјештај (2019).”

3. Припрема за националну стратегију заштите деце на интернету

У процесу развоја националне стратегије заштите деце на интернету за промоцију безбједности деце и младих на интернету, националне владе и институције које доносе политике треба да идентификују најбољу праксу и ступе у контакт са кључним интересним странама.

Следећи одјељци истичу типичне актере и интересне стране, заједно са приказом њихове потенцијалне улоге и одговорности у погледу заштите деце на интернету.

3.1 Актери и интересне стране

Креатори политика могу да идентификују одговарајуће појединце, групе и организације који представљају сваког од ових актера и интересних страна у њиховој надлежности. Уважавање сваке од њихових тренутних, планираних и потенцијалних активности важно је у било којој националној координацији и оркестрацији стратегија заштите деце на интернету.

Деца и млади

Деца и млади широм света показали су да с великом лакоћом могу да се прилагоде и користе нове технологије. Интернет постаје све важнији у школама и као арена у којој деца могу да раде, играју се и комуницирају.

Према најновијем извјештају ChildFund савеза, само 18.1% интервјуисане деце мисли да људи који управљају дјелују да би их заштитили. Важно је да се креатори политика ангажују око деце у вези с тим, препознајући њихово право да буду саслушани (чл. 12. Конвенције о правима грађана).

Да би могли да заштите децу, креатори политика треба да стандардизују дефиницију детета у свим правним документима. дете треба да буде дефинисано као свака особа млађа од 18 година. То је у складу с чланом 1. УН Конвенције о правима детета (УНЦПЦ), који каже да „дете подразумијева свако људско биће млађе од 18 година“. Компанијама се не смије допустити да се према особама млађим од 18 година, али које законски имају довољно година да пристану на обраду података, понашају као према одраслима. Ова уска дефиниција није оправдана ниједним доказом о прекретницама у развоју током детињства. Нарушава права и угрожава безбедност деце.

Иако се многа деца могу чинити безбједном у коришћењу технологије, многа се осећају небезбедно⁴⁰ на интернету и имају неколико недоумица⁴¹ у вези са интернетом.

Недостатак искуства деце и младих у ширем свету може да их учини рањивим на низ ризика. Она имају право да очекују помоћ и заштиту. Такође је важно запамтити да неће сва деца и млади доживети интернет или нове технологије на исти начин. Нека од деце са посебним потребама проузрокованим физичким или другим инвалидитетом могу да буду посебно рањива у окружењу на интернету и требаће им додатна подршка.

Анкете су више пута показале да оно што одрасли мисле да деца и млади раде на интернету и шта се заправо дешава може да буде врло различито. Половина све анкетиране деце је рекла да одрасли у њиховој земљи не слушају њихово мишљење

⁴⁰ ChildFund савез, „НАСИЉЕ НАД децом КАКО ГА деца ОБЈАШЊАВАЈУ,“ Мали гласови велики снови, 2019, https://childfundalliance.org/zdocs/a9357061-749f-4ebf-a1e9-b1aee81cb216/SVBD-THE_REPORT-digital.pdf.

⁴¹ Савет Европе, „То је наш свет: Дјечји погледи на то како треба да заштите своја права у дигиталном свету,“ Извјештај о дјечјим консултацијама (Савет Европе, Одјељење за права деце, октобар 2017.), <https://rm.coe.int/it-s-our-world-children-s-views-on-how-to-protect-their-rights-in-the-/1680765dff>.

о питањима која су им важна⁴². Из тог разлога, важно је обезбедити, без обзира на било какве аранжмане на националном нивоу за развијање политике у овој области, да се пронађу одговарајући механизми који омогућавају да се чују гласови све деце и младих и да се њихова конкретна искуства коришћења технологија узму у обзир.

Родитељи, старатељи и васпитачи

Родитељи, старатељи и васпитачи највише времена проводе са децом. Они би требало да се образују у дигиталној писмености да разумију окружење на интернету и да буду у стању да заштите децу и да их науче како да се сами заштите.

Образовне институције имају посебну одговорност да подучавају децу о томе како бити безбеднији на интернету, без обзира да ли користе интернет у школи, код куће или било где друго, а креатори политика треба да у националне планове и програме укључе дигиталну писменост од најранијег узраста (од 3 до 18 година). То би деци омогућило да се могу заштитити, да знају своја права и, према томе, користе интернет као могућност стицања знања⁴³.

Креатори политика би требало да имају на уму да ће родитељи и старатељи скоро увек бити прва, посљедња и најбоља линија одбране и подршке властитој деци. Ипак, што се тиче интернета, могли би се осећати помало изгубљено. Опет, школе могу да дјелују као важан канал за контактирање родитеља и старатеља, да би их упознали са ризицима и многим позитивним могућностима које представљају нове технологије. Међутим, школе не би требало да буду једини начин на који се контактирају родитељи и старатељи. Важно је користити много различитих канала да би се повећала могућност контактирања што већег броја родитеља и старатеља. Овдје индустрија има значајну улогу у пружању подршке својим корисницима или купцима. Родитељи и старатељи могу да одлуче да управљају дјететовим активностима и приступом интернету, да разговарају с дјететом о правилном понашању и коришћењу технологија, да разумију шта дете ради на интернету, тако да породични разговор обједињује искуства на интернету и ван интернета као једно.

Родитељи и старатељи такође треба да буду добар пример својој деци како да користе своје уређаје и понашају се на одговарајући начин на интернету.

Креатори политика треба да имају на уму да родитељи и старатељи треба да се консултују да би добили њихова мишљења, искуства и разумевање о заштити њихове деце на интернету.

На крају, креатори политика заједно са другим јавним институцијама могу да развију кампање за подизање свести јавности, укључујући родитеље, старатеље и наставнике. Јавне библиотеке, домови здравља, чак и тржни центри и други већи малопродајни центри могу да пруже приступачна места за презентацију информација о безбједности на интернету и дигиталним вештинама. Приликом имплементације овог задатка, владе би требало да обезбиједи неутралност у датим савјетима, без икаквих приватних интереса, и да покривају широк спектар питања у дигиталном простору.

Индустрија

Индустрија је једна од кључних интересних страна у екосистему јер тај сектор посједује технолошко знање које је креаторима политика потребно за решавање и разумевање проблема да би развили правни

⁴² ChildFund савез, "Насилје над децом како га деца објашњавају."

⁴³ УНИЦЕФ, "Водич кроз политике о деци и дигиталној повезаности" (лабораторија за политике, подаци, истраживање и политика, Дјечји фонд Уједињених нација, јуни 2018.), <https://www.unicef.org/esa/media/31411/file/PolicyLab-Guide-DigitalConnectivity-Nov.6.18-lowres.pdf>.

оквир. Стога је од суштинске важности да доносиоци политика укључе индустрију у процес разраде закона о заштити деце на интернету.

Такође, важно је подстаћи индустрију да у своје пословање угради безбједносни приступ већ у самом дизајну приликом развоја нове технологије. Јасно је да би компаније које развијају или пружају нове технолошке производе и услуге требало да помогну својим корисницима да схвате како они раде и како их безбједно и на одговарајући начин користити.

Индустрија такође има велику одговорност да помогне у промовисању свести о интернету и безбједности, посебно деци и њиховим родитељима или старатељима, али и широј заједници. Укључујући се на овај начин, интересне стране у индустрији сазнаће више о бригама осталих интересних страна те ризицима и штетама којима су крајњи корисници изложени. Са тим знањем, индустрија би могла да поправи постојеће производе и услуге и препозна опасности у току развоја.

Недавни напредак у вјештачкој интелигенцији отвара пут индустрији да изгради много јаче контроле и равнотеже да би идентификовала корисника и деци пружила подстицајну средину за позитивно понашање на интернету. Ова достигнућа такође могу да представљају нове ризике за децу.

У неким земљама интернетом се управља у оквиру саморегулације или корегулације. Међутим, неке земље разматрају или су имплементирале законске и регулаторне оквире, укључујући обавезе за компаније да открију, блокирају и / или уклоне штетне садржаје за децу са платформи или услуга, као и да пруже јасне путеве пријављивања и приступ подршци.

Истраживачка заједница и невладине организације

Унутар универзитета и истраживачке заједнице врло је вероватно да ће бити низ академика и научника који имају професионални интерес и врло детаљно знање о социјалним и техничким утицајима интернета. Они су врло вриједан ресурс у смислу помоћи националним владама и креаторима политика да развију стратегије које се заснивају на чврстим чињеницама и добрим доказима. Они такође могу да дјелују као интелектуална противтежа пословним интересима који понекад могу да буде превише краткорочни и комерцијални.

Исто тако, унутар заједнице невладиних организација (НВО) постоји читав низ стручњака и информација који могу да буду непроцењив ресурс у пружању услуга деци, родитељима, његователјима и едукаторима који помажу у промоцији безбједности на интернету и уопште, у брањењу јавног интереса.

Органи за провођење закона

Жалосна је чињеница да је, колико год технологија била дивна, привукла и пажњу криминалних и антисоцијалних елемената. Интернет је знатно повећао циркулацију материјала сексуалног злостављања деце и других штета на интернету. Сексуални предатори користили су интернет да би успоставили почетни контакт с децом, увлачећи их у врло штетне облике контаката, на интернету и ван њега. Малтретирање и други облици узнемиравања могу много да наштете дјечјим животима, а интернет је пружио нови начин да се то догоди.

Из ових разлога, неопходно је да се заједница за провођење закона потпуно ангажује са било каквом свеобухватном стратегијом која ће помоћи да интернет буде безбеднији за децу и младе. Службеници за провођење закона треба да прођу одговарајућу обуку за вођење истрага о злочинима над децом и младима повезаним са интернетом. Потребан им је одговарајући ниво техничког

знања и приступ форензичким установама да би им се омогућило да у најкраћем могућем року извуку и протумаче податке добијене са рачунара или интернета.

Уз то, врло је важно да органи за провођење закона успоставе јасне механизме који ће омогућити деци и младима или било којем члану јавности да пријаве било какве инциденте или недоумице које би могле бити у вези са безбједношћу детета или младе особе на интернету. Многе земље су, на пример, успоставиле дежурне телефонске линије да би олакшале пријављивање материјала сексуалног злостављања деце, а слични намјенски механизми постоје да би олакшали пријављивање других врста проблема, на пример, малтретирање. Креатори политика би требало да сарађују с Међународним удружењем интернетских дежурних линија (INHOPE), пружајући им подршку у процјени и обради пријава материјала сексуалног злостављања деце и да имају користи од тога што INHOPE помаже организацијама широм света у успостављању дежурних телефонских линија где их нема. Креатори политика треба да обезбиједи да постоје отворени канали комуникације између органа за провођење закона и других интересних страна. Органи за провођење закона су примарни извор заплијењеног материјала сексуалног злостављања деце унутар националних граница. Треба успоставити поступак испитивања овог материјала да би се утврдило могу ли се идентификовати локалне жртве. Тамо где то није могуће, материјал треба прослиједити ИНТЕРПОЛ-у ради уврштавања у ИЦСЕ базу података. Пошто је то глобална пријетња, креатори политика морају да обезбиједи међународну сарадњу између агенција за провођење закона широм света. То би смањило вријеме формалних процеса и омогућило би агентима да брже реагују.

Социјалне услуге

Тамо где су деца или млади оштећени или злостављани на интернету, на пример, постављањем њихове непримјерене или незаконите слике, вероватно ће им требати специјализована и дугорочна подршка или саветовање. Такође може постојати потреба за премоштавањем услуга и ресторативних поступака за преступнике, посебно за младе преступнике који су такође можда били жртве злостављања на интернету или ван њега. Професионалци који раде у социјалним службама мораће проћи одговарајућу обуку да би могли да пруже ову врсту подршке. Подршку треба пружити путем канала на интернету и ван интернета.

Здравствене услуге

Здравствена услуга потребна након сваког случаја насиља над дјететом требало би да буде обухваћена основним планом здравствене заштите на националном нивоу. Здравствене установе требало би обавезно да пријаве злостављања. Здравствени радници треба да буду одговарајуће опремљени и образовани да би могли да пруже подршку деци у том погледу. Услуге здравствене заштите требало би да се прошире тако да укључују подршку за ментално здравље и добробит деце.

Владина министарства

Политика заштите деце на интернету ће спадати у надлежност низа владиних министарстава и важно их је укључити у било коју успјешну националну стратегију и акциони план. Она могу укључивати:

- унутрашње послове,
- здравство,
- образовање,
- правду,
- дигиталне / информације,
- регулаторне органе.

Регулаторни органи су у најбољем положају да допринесу улози контролора и рачуновође у сарадњи са владиним институцијама. Ово може да укључује регулаторне органе за заштиту медија и података

Широкопојасни, мобилни и бежични мрежни оператери

Оператери могу да открију, блокирају и пријаве незаконит садржај у својој мрежи и да пруже породичне алате, услуге и конфигурације које родитељи могу да користе у избору начина управљања приступом њихове деце. Важно је да провајдери једнако обезбиједје поштовање грађанских слобода и приватности.

Дечија права

Независне институције за људска права за децу могу играти пресудну улогу у обезбеђивању заштите деце на интернету. Иако се њихови мандати разликују, такве институције често имају функције да:

- надгледају утицај закона, политике и праксе на заштиту дечијих права;
- промовишу примјену међународних стандарда људских права на националном нивоу;
- истражују кршења права деце;
- пружају судовима експертизу о правима деце;
- обезбеђују да се ставови деце о питањима која се тичу њихових људских права чују, укључујући развој релевантног закона и политике;
- промовишу разумевање и свест јавности о дечјим правима; и
- предузимају иницијативе за образовање и обуку о људским правима.

Важно је укључити директно саветовање са децом, као што је и њихово право према члану 12. УНЦРЦ-а. Савјетодавне, истражне функције за подизање свести и образовне функције независних институција за људска права за децу битне су за спречавање и реаговање на штету коју деца могу да доживе на интернету. Зато би такве институције требало да буду у срцу развоја свеобухватног приступа заснованог на правима за јачање правних, регулаторних и политичких оквира који регулишу заштиту деце на интернету, укључујући директне консултације с децом, као што је и њихово право из чл. 12 УНЦРЦ.

У новије вријеме било је и примјера да јурисдикције уводе или разматрају увођење државних агенција са одређеним мандатом да подржавају права детета на интернету, укључујући њихову заштиту од насиља или штете. Тамо где такве агенције постоје, оне би такође требало да буду уско повезане с напорима да се ојача одговор на заштиту деце на интернету на националном нивоу.

3.2 Постојећи одговори за заштиту деце на интернету

Развијено је неколико иницијатива да би се дјеловало на националном и међународном нивоу суочавајући се са све већим значајем ИКТ-а у животима деце широм света и инхерентним ризицима за најмлађе у нашим друштвима.

Национални модели

На националном нивоу, треба нагласити неколико закона који покривају важне аспекте свеобухватног оквира за заштиту деце на интернету. Они укључују, али се не ограничавају на:

- Директиву о аудиовизуелним медијским услугама (АВМСД) (ревидирано 2018., ЕУ),
- Општу уредбу о заштити података (ГДПР) (2018, ЕУ).

Дошло је до иновативног развоја у регулаторном и институционалном одговору држава чланица на претње безбедности и добробити деце на интернету. Не постоји јединствени начин да се одговори на материјал сексуалног злостављања деце, сајбер малтретирање и друге штете на које деца наилазе на интернету, али приметно је да је у последњих неколико година било нових приступа:

Кодекс дизајна прилагођен узрасту (2019, Велика Британија)

Почетком 2019. године Канцеларија комесара за информације објавила је приједлоге за свој „Кодекс за дизајнирање прилагођено узрасту“ ради унапређења заштите деце на интернету. Предложени Кодекс се фокусирао на најбоље интересе за децу, како је изложено у УНЦРЦ, и у њему је изнесено неколико очекивања за индустрију. Она укључују јаке мјере провјере старости, услуге одређивања локације за децу искључене у почетним подешавањима, индустрија да прикупља и задржава само минималну количину личних података деце, да производи буду безбједни по самом дизајну и да објашњења одговарају узрасту и да су доступна.

Закон о штетним дигиталним комуникацијама (ревидиран 2017., Нови Зеланд)

Законом из 2015. године сајбер злостављање је окарактерисано као специфично кривично дјело и фокусира се на широк распон штета, од сајбер малтретирања до порнографије из освете. Циљ му је обесхрабрити, спречити и умањити штетну дигиталну комуникацију, чинећи незаконитим постављање дигиталне комуникације с намјером да се изазове озбиљна емоционална узнемиреност код друге особе, и поставља низ од десет принципа комуникације. Закон могућава корисницима да се жале независној организацији ако су ови принципи прекршени или се примјењују на судске налоге против аутора или домаћина комуникације ако проблем није ријешен.

Комесар sSafety (2015, Аустралија)

Комесар sSafety је прва владина агенција на свету која се посебно бави безбједношћу на интернету. Основана 2015. године, sSafety има законску улогу да води, координише, образује и савјетује о питањима безбједности на интернету да би обезбиједила да сви Аустралци имају безбједна и позитивна искуства на интернету, пуна могућности. sSafety управља истражним програмима који се фокусирају на читав низ штета, укључујући озбиљно сајбер малтретирање деце, злостављање засновано на сликама и забрањени садржај. Овлаштена је да истражује и предузима мјере ради рјешавања жалби или пријава које укључују овакве врсте штета - укључујући, у неким случајевима, овлаштење за издавање упозорења појединцима и пружаоцима услуга на интернету за уклањање материјала. Уз своја истражна овлаштења, sSafety усваја читав приступ заједнице који се ослања на социјалне, културне и технолошке иницијативе и интервенције. Њени превентивни, заштитни и проактивни напори пружају свеобухватан приступ безбједности на интернету.

Међународни модели

На међународном и транснационалном нивоу различите интересне стране су издале препоруке и стандарде. Ове смернице се надовезују на рад на основу сљедећег:

Смернице у вези са примјеном [Факултативног протокола уз Конвенцију о правима детета који се односи на продају деце, дјечију проституцију и дјечију порнографију](#).

Смернице Савјета Европе за поштовање, заштиту и испуњавање права детета у дигиталном окружењу⁴⁴.

⁴⁴ Савет Европе (2020), Дигитално окружење, <https://www.coe.int/en/web/children/the-digital-environment>. Смернице Савјета Европе за поштовање, заштиту и испуњавање права детета у дигиталном окружењу први су такав сет стандарда које је усвојио међувладини орган (CM / Res, 2018).

Смернице су упућене свим државама чланицама Савјета Европе, у сврху помоћи државама чланицама и другим релевантним интересним странама у њиховим напорима да усвоје свеобухватан, стратешки приступ максимално поштујући у цијелом обиму читав спектар дечијих права у дигиталном окружењу. Међу многим покривеним темама су заштита личних података, пружање садржаја за децу прилагођеног њиховим развојним капацитетима, линије за помоћ и дежурне телефонске линије, рањивост и отпорност, као и улога и одговорности пословних предузећа. Поред тога, смернице позивају државе да укључе мишљења деце у свој рад, укључујући и у процесе доношења одлука, да би обезбиједиле да се националне политике на одговарајући начин баве развојем у дигиталном окружењу. Смернице су тренутно доступне на 19 језика. Пратиће их верзија документа прилагођена деци, као и Приручник за креаторе политика, који ће пружити конкретне мјере о начину примјене смјерница.

Савет Европе - Ланзароте конвенција

Конвенција Савјета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања ([Ланзароте конвенција](#)), која захтева од држава да пруже цјеловит одговор на сексуално насиље над децом, путем „приступа 4П“: превенција (Prevention), заштита (Protection), кривично гоњење (Prosecution) и промоција (Promotion) националне и међународне сарадње. Функционисање Конвенције у вези са дигиталним окружењем појаснио је Комитет страна потписница Конвенције о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања ("Ланзароте комитет"), усвајањем низа докумената. То су: Мишљење о дјечјим сексуално сугестивним или експлицитним сликама и / или видео-записима које генеришу, дијеле и примају деца (6. јуна 2019.); Интерпретативно мишљење о примјењивости Ланзароте конвенције на сексуална кривична дела над децом потпомогнута коришћењем ИКТ-а (12. мај 2017.); Декларација о интернет адресама које оглашавају материјале или слике сексуалног злостављања деце или било која друга кривична дела утврђена у складу са Ланзароте конвенцијом (16. јуна 2016.); и [Мишљење о члану 23. Ланзароте конвенције](#) - Подстицање деце у сексуалне сврхе путем информационалних и комуникационалних технологија (Врбовање). Ланзароте комитет проводи надзор над провођењем Конвенције: његов [други тематски надзорни круг](#) комитета усредсређен је на заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања коришћењем ИКТ-а: извјештај ће бити објављен у надзорном кругу 2020. године. Од 2019. године постоји 46 држава потписница Конвенције, укључујући Тунис - прву државу која није чланица, а која се придружила.

Даљње смернице Савјета Европе

Даљњи стандарди и алати Савјета Европе доприносе колективној правној тековини за свеобухватан оквир усмјерен на све интересне стране. [Конвенција о сајбер криминалу](#) Савјета Европе садржи обавезе држава потписница да криминализују низ кривичних дела повезаних са материјалом сексуалног злостављања деце: тренутно је ратификована од стране 64 државе. Савет Европе фокусира се, између осталог, на пружању омогућности деци и онима у њиховој близини да се безбједно крећу дигиталном сфером. Ово се промовише путем образовних алата, укључујући потпуно ревидирани Приручник за писменост на интернету (2017), Приручник за образовање о дигиталном грађанству (2019) и приручнике намијењене родитељима (Родитељство у дигиталном добу - Смернице за родитеље за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања на интернету (2017); Дигитално држављанство ... и ваше дете - Шта сваки родитељ треба да зна и да ради (2019). Најзад, Савет Европе је предузео консултативно истраживање са децом у вези са њиховим правима у дигиталном окружењу - То је наш свет: Дјечји погледи на то како да заштите своја права у дигиталном окружењу (2017.) и провео нека од првих консултативних истраживања усредсређених на искуства деце с инвалидитетом у дигиталном окружењу -

Два клика напријед и један назад: Извјештај о деци са инвалидитетом у дигиталном окружењу (2019).

Извештај о безбједности деце на интернету

Безбедност деце на интернету: Смањење ризика од насиља, злостављања и експлоатације на интернету + Универзална декларација⁴⁵ о безбједности деце на интернету.

Препоруке ОЕЦД-а о заштити деце на интернету (2012 / Преглед 2019-2020) Остале националне и транснационалне иницијативе треба даље истаћи као подршку међународној сарадњи, као и националним напорима да се успоставе стратегије заштите деце на интернету. То су на пример:

Међународна база података о сексуалном искоришћавању деце

Под управом ИНТЕРПОЛ-а, међународна база података о сексуалном искоришћавању деце (ИЦСЕ ДБ) моћно је обавјештајно и истражно средство које омогућава специјализованим истражитељима да дијеле податке са колегама широм света. Доступна путем ИНТЕРПОЛ-овог безбједног глобалног полицијског комуникационог система (познатог као I-247), ИЦСЕ ДБ користи софистицирани софтвер за упоређивање слика да би успоставила везе између жртава, насилника и места. ИЦСЕ ДБ омогућава сертификованим корисницима у земљама чланицама приступ бази података у стварном времену - истраживање постојећег фонда, читавање нових података, тријажу и сортирање материјала, уклањање конфликтног материјала, анализирање и комуникацију с другим стручњацима широм света као одговор на упите у вези са истрагама о сексуалном искоришћавању деце.

Глобални савез WePROTECT

Глобални савез WePROTECT (WPGA) је глобални покрет који окупља утицај, стручност и ресурсе потребне за трансформацију начина на који се сексуално искоришћавање деце на интернету (ОЕБС) рјешава широм света. То је партнерство влада, глобалних технолошких компанија и организација цивилног друштва. Његова природа од више интересних страна јединствена је у овом пољу. Визија Глобалног савеза WePROTECT је да идентификује и заштити више жртава, да се ухвати више починилаца и заустави сексуално искоришћавање деце на интернету.

Глобални савез WePROTECT састоји се од низа компонената, конкретно Модела националног одговора и Глобалног стратешког одговора. Додатни детаљи могу се наћи у Додатку 3.

Индекс безбједности деце на интернету 2020

Индекс безбједности деце на интернету DQ Institute 2020 (ЦОСИ) прва је свјетска аналитичка платформа у стварном времену која помаже земљама да боље прате статус безбједности своје деце на интернету.

ЦОСИ се заснива на шест стубова који чине ЦОСИ оквир. Први и други стуб, сајбер ризици и дисциплинована дигитална употреба, односе се на мудру употребу дигиталне технологије. Трећи и четврти стуб, дигитална компетенција и усмјеравање и образовање, повезани су са пружањем могућности. Посљедња два стуба односе се на инфраструктуру, то су стубови социјалне инфраструктуре и повезаности.

⁴⁵ Комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој (2019.), Стање широкопојасне мреже 2019.: Широкопојасна мрежа као основа за одрживи развој, https://www.itu.int/dms_pub/itu-s/opb/pol/S-POL-BROADBAND_20-2019-PDF-E.pdf.

3.3 Примери одговора на штете на интернету

Постоји низ примјера одговора на штете на интернету у Додатку 4. Ови примери обухватају образовне одговоре, законодавство и утврђивање штете на интернету.

3.4 Предности националне стратегије заштите деце на интернету

Усклађивање закона

Усвајање одговарајућих закона од стране свих земаља против злоупотребе ИКТ-а у криминалне или друге сврхе кључно је за постизање глобалне сајбер безбједности. С обзиром на то да претње могу потицати од било куда широм света, изазови су сами по себи међународног обима и захтијевају међународну сарадњу, истражну помоћ и заједничке материјалне и процедуралне одредбе. Стога је важно да државе ускладе своје правне оквире за борбу против сајбер криминала, заштите децу на интернету и олакшају међународну сарадњу⁴⁶.

Развој одговарајућег националног законодавства, сродног правног оквира за сајбер криминал, и унутар овог приступа, усклађивање на међународном нивоу, кључни је корак ка успјеху било које националне стратегије за заштиту деце на интернету. То пре свега захтева потребне материјално-правне одредбе за криминализацију дела попут рачунарске преваре, незаконитог приступа, уплитања у податке, кршења ауторских права и материјала сексуалног злостављања деце, истовремено водећи рачуна да деца не буду непримјерено криминализована. Чињеница да у кривичном закону постоје одредбе које се примјењују на слична дела почињена у стварном свету не значи да се оне могу примијенити и на дела почињена путем интернета. Стога је основна анализа важећих националних закона витална да би се идентификовали сви могући недостаци. Следећи корак био би утврђивање и дефинисање законодавног језика и референтног материјала који могу помоћи земљама у успостављању усклађених закона о сајбер криминалу и процедуралних правила. Такве практичне инструменте државе могу да користе за разраду правног оквира за сајбер безбедност и сродних закона. ИТУ сарађује с државама чланицама и релевантним интересним странама у овом смјеру и увелико доприноси напретку глобалног усклађивања закона о сајбер криминалу.

С обзиром на брз темпо технолошких иновација, саморегулација и корегулација су предложени као потенцијална рјешења за застарјелост постојећих прописа и дуготрајан законодавни поступак. Међутим, да би били ефикасни, регулаторни органи / креатори политика морају јасно дефинисати одређене циљеве и изазове на пољу заштите деце на интернету, успоставити јасан поступак прегледа и методологију за процјену ефикасности саморегулације и корегулације, а у случају да саморегулација и корегулација не успијевају да одговоре на идентификоване изазове, покренути формални законодавни поступак за решавање тих изазова. Такође, успјешне мјере саморегулације могу се постепено усвајати у формални закон у оквиру законодавног процеса да би постале правна забрана и спријечиле повлачење или престанак придржавања одређених иницијатива саморегулације.

Координација

Вероватно је да код низа актера и интересних страна постоји читав низ постојећих активности и радњи које за циљ имају заштиту деце на интернету, али које су се одвијале изоловано. Њихово разумевање је важно за уважавање постојећих напора у развоју националне стратегије заштите деце на интернету. Стратегија ће координисати и усмјеравати напоре кроз оркестрацију постојећих и нових активности.

4. Препоруке за оквире и имплементацију

Владе морају да се баве свим врстама манифестација насиља над децом у дигиталном окружењу. Међутим, предузете мјере ради заштите деце у дигиталном окружењу не би требало неоправдано да ограничавају остваривање других права, као што су право на слободу изражавања, право на приступ информацијама или право на слободу удруживања. Умјесто спутавања дечије природне знатижеље и осјећаја за иновативност из страха од сусрета с ризицима на интернету, кључно би било искористити дјечју сналажљивост и побољшати њихову отпорност док истражују потенцијал дигиталног окружења.

У многим случајевима насиље над децом чине друга деца. У таквим ситуацијама владе би требало што је више могуће да следе ресторативне приступе који поправљају нанесену штету, истовремено спречавајући криминализацију деце. Владе би требало да промовишу употребу ИКТ-а у превенцији и рјешавању насиља, попут развоја технологија и ресурса за децу да приступе информацијама, блокирају штетни материјал и пријаве случајеве насиља када се појаве⁴⁷.

Да би се суочиле са глобалном ситуацијом безбједности деце на интернету, владе морају да олакшају комуникацију између својих одговарајућих органа и отворено сарађују на уклањању штете за децу на интернету.

4.1 Оквирне препоруке

4.1.1 Правни оквир

Владе би требало да прегледају и, где је потребно, ажурирају њихове правне оквире да би подржале потпуно остваривање права детета у дигиталном окружењу. Свеобухватан правни оквир требало би да се бави превентивним мјерама; забраном свих облика насиља над децом у дигиталном окружењу; пружањем ефикасних лекова, опоравком и реинтеграцијом ради рјешавања проблема кршења дечијих права; успостављањем механизма савјетовања, пријављивања и притужби осјетљивих на децу; и успостављањем механизма одговорности у борби против некажњивости⁴⁸.

Кад год је то могуће, законодавство треба да буде технолошки неутрално, тако да његова примјенивост неће бити нарушена будућим технолошким развојем⁴⁹.

Ефикасна примјена закона захтева од влада да успоставе допунске мјере, укључујући иницијативе за подизање свести и социјалну мобилизацију, образовне напоре и кампање, те јачање капацитета професионалаца који раде са децом и за децу.

У развоју одговарајућег закона, такође је важно имати на уму да деца нису хомогена група. Можда ће бити потребни различити одговори за децу различитих старосних група, као и децу која имају специфичне потребе или која су под повећаним ризиком да буду оштећена у дигиталном окружењу или путем њега.

⁴⁷ Специјални представник генералног секретара за борбу против насиља над децом, *Годишњи извјештај специјалног представника генералног секретара за борбу против насиља над децом Савету за људска права, А/ХРЦ/31/20* (јануар 2016), пара. 103 и 104.

⁴⁸ Специјални представник генералног секретара за борбу против насиља над децом, *Ослобађање дјечјег потенцијала и смањење ризика: ИКТ, интернет и насиље над децом, 2014.* (Њујорк: Уједињене нације), стр. 55.

⁴⁹ Специјални представник генералног секретара за борбу против насиља над децом, *Ослобађање дјечјег потенцијала и смањење ризика: ИКТ, интернет и насиље над децом, 2014.* (Њујорк: Уједињене нације), стр. 64.

Владе би требало да створе јасно и предвидљиво правно и регулаторно окружење које подржава предузећа и остале треће стране да испуне своје одговорности у заштити дечијих права током свог пословања, у својој држави и у иностранству⁵⁰.

Следећи аспекти биће корисни за креаторе политика у прегледу обима било којег правног оквира и пружању слjedeћег:

- врбовање или други облици навођења на даљину, изнуде или присиле деце на непримјерен сексуални контакт или сексуалну активност;
- обезбјеђивање посједовања, производње и дистрибуције материјала сексуалног злостављања деце, без обзира на намјеру дистрибуције;
- узнемиравање, малтретирање, злостављање или говор мржње на интернету;
- терористички материјал на интернету;
- сајбер безбедност;
- размишљање да је оно што је незаконито ван интернета једнако незаконито и на интернету.

4.1.2 Политички и институционални оквири

Гарантовање остваривања права деце у дигиталном окружењу захтева од влада да успоставе равнотежу између максималне користи од дечије употребе ИКТ уз минимум ризика повезаних са њима. То се може постићи укључивањем мера за заштиту деце на интернету у националне планове за широкопојасну мрежу⁵¹ и развијањем посебне вишестране стратегије заштите деце на интернету. Такав дневни ред требало би да буде у потпуности интегрисан са свим постојећим политичким оквирима који су важни за дечија права или дјечју заштиту, а поред тога требало би допунити националне политике дечије заштите нудећи посебан оквир за све ризике и потенцијалне штете за децу са циљем стварања безбједне дигиталне околине⁵² укључивог и оснажујућег карактера.

Владе би требало да успоставе национални координациони оквир са јасним мандатом и довољним овлашћењима за координацију свих активности везаних за дечија права и дигиталне медије и ИКТ на међусекторским, националним, регионалним и локалним нивоима. Владе би требало да укључе временски ограничене циљеве и транспарентан процес за процјену и праћење напретка и морају да обезбиједу да се на располагање ставе неопходни људски, технички и финансијски ресурси за ефикасно дјеловање овог оквира⁵³.

Владе би требало да успоставе платформу са више интересних страна за усмјеравање развоја, примјене и праћења националног дигиталног програма рада за децу. Таква платформа требало би да окупи представнике најважнијих корисника, укључујући: децу и младе; удружења родитеља / старатеља; одговарајуће владине секторе; сектор образовања, правосуђа, здравства и социјалне заштите; националне институције за заштиту људских права и одговарајуће регулаторне органе; цивилно друштво; индустрију; академију; и одговарајућа професионална удружења.

⁵⁰ УН Комитет за права детета, *Општи коментар бр. 16, пар. 53*.

⁵¹ Стање широкопојасне мреже 2019, Препорука 5.6, страница 78. https://www.itu.int/dms_pub/itu-s/opb/pol/S-POL-BROADBAND.20-2019-PDF-E.pdf.

⁵² За примере одредби о заштити деце у националним плановима за широкопојасну мрежу погледајте поглавље 10 Извјештаја о безбједности деце на интернету.

⁵³ Специјални представник генералног секретара за борбу против насиља над децом, *Годишњи извјештај специјалног представника генералног секретара за борбу против насиља над децом (децембар 2014.) A/ХРЦ/28/55 и Ослобађање дјечјег потенцијала и смањење ризика: ИКТ, интернет и насиље над децом, 2014. (Њујорк: Уједињене нације), пара. 88.*

4.1.3 Регулаторни оквир

Владе су одговорне за кршења дечијих права која су у целини или дјелимично проузрокована од стране пословних предузећа, ако нису предузела потребне, одговарајуће и разумне мјере за спречавање и отклањање таквих повреда или су на други начин учествовале или толерисале кршења⁵⁴.

Водећи принципи о пословању и људским правима предвиђају да би корпорације требало да обезбиједи механизме правних лекова и жалби који су легитимни, доступни, предвидљиви, непристрасни, компатибилни са правима, транспарентни, засновани на дијалогу и ангажовању и који су извор континуираног учења. Механизми за жалбе које успостављају пословна предузећа могу да пруже флексибилна и благовремена алтернативна рјешења и понекад би могло бити у најбољем интересу детета да се путем њих ријеше бриге због понашања компаније. У свим случајевима приступ судовима или судској ревизији управних лекова и других поступака⁵⁵ би требало да буде доступан. Треба размотрити механизме који стварају безбједне услуге прилагођене узрасту за децу да би корисници могли да пријаве своју забринутост.

Без обзира на постојање интерних механизма за жалбе, владе би требало да успоставе механизме праћења за истраге и исправке кршења дечијих права, с циљем повећања одговорности ИКТ и других релевантних компанија, као и да повећају одговорности регулаторних агенција за развој стандарда релевантних за дечија права и ИКТ⁵⁶. Ово је посебно важно јер су други правни лијекови који су доступни онима на које корпоративно дјеловање неповољно утиче - попут парница и других правних средстава - често компликовани и скупи⁵⁷.

УН Комитет за права детета нагласио је потенцијалну улогу националних институција за људска права у овом подручју, истичући да би могле имати улогу примања, истраге и посредовања у жалбама на кршења права од стране индустријских субјеката; провођења јавних истрага о злоупотребама великих размјера; и предузимања законодавних ревизија да би се обезбедило поштовање Конвенције о правима детета. Комитет је назначио да би, по потреби, „државе требало да прошире законодавни мандат националних институција за људска права да би се прилагодили дјечјим правима и пословању“. Посебно је важно да било који механизам за жалбе буде осјетљив на децу, обезбеди приватност и заштиту жртава те да предузме активности надгледања, праћења и провјере за децу која су жртве.

Пример подручја у којем би национална институција за људска права или други регулаторни орган могао деци да пружи ефикасан правни лијек су случајеви сајбер малтретирања. Интерни правни лијекови и механизми за жалбе понекад се покажу неефикасним у таквим случајевима, иако је садржај узнемиравајући и штетан, национално законодавство често га не рјешава и нема јасне основе за захтјев за његово уклањање од стране власника садржаја. Давањем овлашћења јавним властима да примају жалбе у вези са случајевима сајбер малтретирања и да интервенишу код власника садржаја да би се уклонио одговарајући материјал био би важан вид заштите за дјецу⁵⁸. То би имало

⁵⁴ УН Комитет за права детета, *Општи коментар бр. 16, пар. 28.*

⁵⁵ Извјештај специјалног представника генералног секретара за питање људских права и транснационалних корпорација и осталих послова, А/ХРЦ/17/31 (2011), пар. 71.

⁵⁶ УН Комитет за права детета, *Извјештај о дану опште расправе 2014., пар. 96.*

⁵⁷ Извјештај специјалног извјестиоца о промоцији и заштити права на слободу мишљења и изражавања, А/ХРЦ/32/38 (2016), пар. 71.

⁵⁸ Bertrand de Crombrughe, “Извјештај Савјета за људска права о његовом тридесет првом засједању” (УН Савет за људска права, 2016).

предности брзог реаговања - што је од пресудне важности у контексту сајбер малтретирања - и такође јасан правни основ за решавање проблема уклањања материјала сајбер малтретирања.

Приликом обликовања свог приступа регулацији дигиталног окружења, владе такође морају да буду свјесне утицаја таквих прописа на уживање свих људских права, укључујући слободу изражавања⁵⁹.

Владе би требало да обавезу предузећа да изврше детаљну анализу права детета. Ово би обезбедило да пословна предузећа идентификују, спријече и ублаже њихов утицај на дечија права, укључујући и у њиховим пословним односима и у глобалним операцијама⁶⁰.

Поред тога, владе би требало да размотре допунске мјере као што је обезбјеђивање да индустријски субјекти чије активности могу имати утицаја на дечија права у дигиталном окружењу морају да буду у складу с највишим стандардима у погледу спречавања и реаговања на потенцијална кршења права да би се квалификовали за финансирање или склапање уговора.

4.2 Препоруке за имплементацију

Владе би требало да обезбеде приступ ефикасним правним лијековима за децу која су жртве кршења права, укључујући и помоћ у тражењу брзе и одговарајуће надокнаде за претрпљену штету, компензацијом по потреби. Владе би такође требало да пруже адекватну подршку и помоћ деци која су жртве кршења права која се односе на дигиталне медије и ИКТ, укључујући свеобухватне услуге да би се дјетету обезбиједио пуни опоравак и реинтеграција и спријечила поновна виктимизација деце жртава⁶¹.

Безбједни и лако доступни механизми савјетовања, извјештавања и подношења жалби за децу, попут телефонских линија за помоћ, требало би да буду успостављени законом и требало би да буду дио националног система дечије заштите. Важно је обезбедити да су ове услуге повезане с било којим регулаторним службама да би се што више поједноставила интеракција детета са институционалним органима у времену у којем можда проживљава невољу. Телефонске линије за помоћ су посебно драгоцјене у погледу високо осјетљивих питања, попут сексуалног злостављања, о којим је можда деци тешко да причају са вршњацима, родитељима, старатељима или наставницима. Телефонске линије за помоћ такође играју кључну улогу у усмјеравању деце на услуге као што су правне услуге, безбједне куће, органи за провођење закона или рехабилитација⁶².

Такође, владе морају да разумију и прате понашање преступника да би повећале стопе откривања насилника и смањиле ризик од поновљених преступа осуђених насилника. Успостављање телефонских линија за помоћ које нуде бесплатно и анонимно саветовање и подршку путем телефона или порука за људе који доживљавају осјећања или мисли сексуалног интересовања за децу - потенцијалне преступнике. Помагање преступницима да промијене своје понашање смањује ризик од поновног преступа.

Законски механизми за решавање жалби такође чине кључни дио оквира за ефикасне правне лијекове.

Регулаторни органи би требало да проведу независна мјерења и студије да би процијенила како платформе извјештавају и баве се питањима која се тичу заштите деце. Постоји технологија за регулаторне органе да самостално надгледају платформе. Треба подржати пружаоце услуга у објављивању извјештаја о транспарентности.

59 Извјештај специјалног извјестиоца о промоцији и заштити права на слободу мишљења и изражавања, А/ХРЦ/32/38 (2016), пар. 45.

60 УН Комитет за права детета, *Општи коментар бр. 16*, пар. 62.

61 УН Комитет за права детета, *Извјештај о дану опште расправе 2014.*, пар. 106.

62 Специјални представник генералног секретара за борбу против насиља над децом, *Ослобађање*

Заједно с међународном заједницом и индустријом, владе би требало да развију универзални сет за метрику који интересне стране могу да користе за мјерење свих важних аспеката безбједности деце на интернету.

4.2.1 Сексуално искоришћавање

Рриликом разматрања пријетњи за децу од штета, посебно материјала сексуалног злостављања деце, генерисаних властитих садржаја, врбовања и сексуалног изнуђивања и других ризика на интернету, креатори политика могли би и обзир узети слjedeће:

- Коракe за ометање или смањење промета материјала сексуалног злостављања деце, на пример успостављањем националне дежурне телефонске линије или [IWF портала за пријаве](#), те примјеном мера које ће блокирати приступ садржају на интернету за који је познато да садржи или оглашава доступност материјала сексуалног злостављања деце.
- Обезбедити постојање националних процеса да би се обезбедило да се сви материјали сексуалног злостављања деце пронађени у некој земљи усмјере према централизованом националном ресурсу који има законодавна овлаштења да нареди компанијама да уклоне садржај.
- Стратегије за решавање потражње за материјалом сексуалног злостављања деце, посебно међу онима који су осуђивани за таква дела. Важно је изградити свест о чињеници да ово није злочин без жртве: деца се злостављају да би произвела материјал који се гледа, а намјерним прегледом или преузимањем материјала сексуалног злостављања деце особа директно доприноси злостављању приказаног детета, а такође охрабрује злостављање већег броја деце ради стварања више слика.
- Јачати свести о чињеници да деца никада не могу да пристану на сексуално злостављање, било ради производње материјала сексуалног злостављања деце или из било којег другог разлога. Охрабрити људе који користе материјал сексуалног злостављања деце да потраже помоћ, истовремено их обавјештавајући да ће бити кривично одговорни за незакониту активност којом су се бавили / баве.
- Остале стратегије за решавање потражње за материјалом сексуалног злостављања деце. На пример, неке земље воде регистар осуђених сексуалних преступника. Судови су издали судске налоге којима забрањују таквим починиоцима да користе интернет у потпуности или им забрањују да користе дијелове интернета које посећују деца и млади. Проблем ових наредби до сада је био извршење. Међутим, у неким се земљама разматра интеграција листе познатих сексуалних преступника у листу за блокирање која ће спречити оне који су на њој да посете или се придруже одређеним интернет страницама, на пример интернет страницама за које је познато да их посећује велики број деце и младих људи. Наравно, ако се преступник придружи интернет страници док користи друго име или лажну пријаву, ефикасност таквих мера може се знатно смањити, али криминализацијом овог понашања може се успоставити даљње одвраћање.
- Пружити одговарајуће дугорочне подршке жртвама. У случајевима где су деца или млади људи били жртве на интернету, где се, на пример, њихова незаконита слика појавила на интернету, они ће се природно осећати врло забринуто због тога ко их је могао видјети и какав ће то утицај имати на њих. То би могло довести до тога да се дете или млада особа осјећа рањиво на малтретирање или даљње сексуално искоришћавање и злостављање. У том контексту биће важно да постоје услуге професионалне подршке за подршку деци и младима који се нађу у тим околностима. Таква подршка ће можда требати бити пружена дугорочно.
- Обезбедити успостављање и широку промоцију механизма који пружа лако разумљива и брза средства за пријављивање незаконитог садржаја или незаконитог или забрињавајућег понашања на интернету, нпр. систем сличан ономе који су успоставили [Virtual Global Taskforce and INHOPE](#). Треба подстицати употребу ИНТЕРПОЛ и 24 / 7 система.

- Обезбедити да је довољан број службеника за провођење закона прошао адекватну обуку за истрагу криминала заснованог на интернету и рачунарима и да имају приступ одговарајућим форензичким установама које ће им омогућити извлачење и тумачење релевантних дигиталних података.
- Улагати у обуку за органе за провођење закона, тужилаштво и правосудје о методама које криминалци на интернету користе за извршење ових злочина. Такође ће бити потребно улагање у набавку и одржавање објеката неопходних за прикупљање и тумачење форензичких доказа добијених са дигиталних уређаја. Поред тога, биће важно успоставити билатералну и мултилатералну сарадњу и размијену информација са одговарајућим органима за провођење закона и истражним органима у другим земљама.

4.2.2 Образовање

Едуковати децу о дигиталној писмености као дио стратегије којом се обезбјеђује да могу имати користи од технологије, без штете. То ће деци омогућити да развију вештине критичког размишљања које ће им помоћи да препознају и разумију добре и лоше стране свог понашања у дигиталном простору. Иако је деци важно илустровати штете које се могу догодити на интернету, ово ће бити ефикасно само ако је укључено у дио ширег програма дигиталне писмености који треба да одговара узрасту и усредреди се на вештине и способности. Важно је укључити концепте социјалног и емоционалног учења у образовање о безбједности на интернету, јер ће они дати подршку у разумијевању и управљању осјећајима ученика да би имали здраве односе и односе пуне поштовања, како на интернету тако и ван њега.

Деца би требало да имају одговарајуће алате и знање за коришћење интернета и то је један од најбољих начина да их се заштити. Један од начина је увођење дигиталне писмености у школске програме. Друга могућност је стварање образовних ресурса ван школског плана и програма.

Они који раде с децом требало би да имају одговарајуће знање и вештине да пруже поуздану подршку деци у одговарању на и рјешавању проблема у вези са заштитом деце на интернету, као и да обуче децу потребним дигиталним вештинама да имају користи од коришћења технологије.

4.2.3 Индустрија

Национални и међународни представници индустрије требало би да раде на подизању свести о проблемима дечије безбједности на интернету и помоћи свим одраслим особама одговорним за добробит детета - укључујући родитеље и старатеље, школе, организације које пружају услуге младима и заједнице - да развију знање и вештине које су им потребне да чувају децу безбједном. Индустрија би требало да усвоји приступ безбједности приликом самог дизајна својих производа, услуга и платформи, препознајући безбедност као главни циљ.

- Да пруже прикладне алате прилагођене породици да би својим корисницима помогли да боље управљају заштитом својих породица на интернету.
- Да обезбиједо одговарајуће механизме пријављивања за своје кориснике да пријављују проблеме и недоумице. Корисници би требало да очекују благовремене одговоре на ове извјештаје који садрже информације о предузетим радњама и, ако је примјењиво, упутства где корисници могу да добију даљњу подршку.
- Поред тога, пружити проактивно пријављивање злостављања деце да би се открила и ријешила било која врста злостављања (класификованог као криминална активност) деце. Ова пракса је показала да ако све интересне стране допринесу откривању, блокирању и пријављивању, можемо размишљати о томе да имамо чистији и безбеднији интернет за све. Индустрија би требало да размотри могућност узимања свих релевантних алата да би спријечила експлоатацију својих платформи, попут [IWF услуга](#).

Од виталне је важности да се укључе сви релевантни актери у екосистем, који би требало да буду свјесни ризика и штета на интернету да би могли спречити да деца буду изложена непотребним ризицима.

Развити заједничку метрику за безбедност деце на интернету да би се измјерили сви релевантни аспекти ове материје. Заједнички стандарди и метрички подаци једини су начин за праћење напретка у земљама и за утврђивање успјеха пројеката и активности који се проводе ради уклањања сваког насиља над децом и препознавања снаге екосистема безбједности деце на интернету.

5. Развој националне стратегије заштите деце на интернету

5.1 Национална контролна листа

Да би формулисали националну стратегију која се фокусира на безбедност деце на интернету, креатори политика морају да размотре низ стратегија. Табела 1. даје кључне области разматрања.

Табела 1. Кључне области разматрања

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Правни оквир	1	Прегледати постојећи правни оквир да би утврдили да постоје сва надлежна државна тијела која омогућавају провођење закона и друге релевантне агенције за заштиту особа млађих од 18 година на интернету на свим платформама с интернетом.	Генерално ће бити неопходно да постоји скуп закона који јасно показује да сваки злочин који се може починити над дјететом у стварном свету може, <i>mutatis mutandis</i> , да буде почињен и на интернету или на било којој другој електронској мрежи. Можда ће бити потребно развити нове законе или прилагодити постојеће да би се забранили одређени облици понашања који могу да се одвијају само на интернету, на пример, навођење деце на даљину да извршавају или гледају сексуалне чинове, или врбовање деце ради састанка у стварном свету у сексуалне сврхе.
	2	Одредити, <i>mutatis mutandis</i> , да је сваки поступак против детета који је незаконит у стварном свету незаконит и на интернету и да су интернетска правила о заштити података и приватности за децу такође примјерена.	Додатно за ове потребе, биће потребно генерално да постоји законски оквир који забрањује злоупотребу рачунара у криминалне сврхе, хаковање или другу злонамјерну употребу или употребу рачунарског кода без пристанка и који утврђује да је интернет мјесто на којем се могу починити кривична дела.

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Регулаторни оквир	3	<p>Размотрити развој регулаторне политике. То може укључивати политику развоја саморегулације или корегулације као и пуни регулаторни оквир.</p> <p>Модел саморегулације или корегулације може укључивати формулисање и објављивање кодекса добре праксе или основних безбједносних очекивања на интернету, у смислу пружања помоћи у укључивању, координацији или организацији и одржавању учешћа свих релевантних интересних страна и у смислу повећања брзине којом се могу формулисати и примијенити одговарајући одговори на технолошке промјене.</p> <p>Регулаторни модел може да дефинише очекивања и обавезе између интересних страна и да се укључи у правни контекст. Могу се размотрити и казне за кршење политике.</p>	<p>Неке земље су успоставиле модел саморегулације или корегулације у вези са развојем политике у овој области и путем таквих модела су, на пример, објавиле кодексе добре праксе за вођење интернет индустрије у погледу мера које би могле најбоље да раде када причамо о томе да деца и млади људи треба да буду безбеднији на интернету. На пример, унутар Европске уније где су Европски кодекси објављени и за странице друштвених медија и за мобилне мреже у вези с пружањем садржаја и услуга деци и младима путем њихових мрежа. Саморегулација и корегулација могу да буду агилније у смислу повећања брзине којом се могу формулисати и примијенити одговарајући одговори на технолошке промјене.</p> <p>У новије вријеме неколико земаља је развило и / или примијенило регулаторни оквир. У овим примјерима регулаторни оквир је настао из модела саморегулације или корегулације и дефинише захтјеве и очекивања интересних страна, посебно добављача у индустрији, да би боље заштитили своје кориснике.</p>

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Пријављивање - незаконит садржај	4	<p>Обезбедити да се успостави и широко промовише механизам који пружа лако разумљива средства за пријављивање разних незаконитих садржаја пронађених на интернету. На пример, национална дежурна линија која има способност брзог реаговања и да незаконити материјал брзо уклони или га учини недоступним.</p> <p>Индустрија би требало да има механизме за идентификовање, блокирање и уклањање злостављања деце на интернету, у свим услугама које се односе на њихове организације.</p>	<p>Механизме за пријављивање злоупотребе услуге на интернету или за пријављивање непожељног или незаконитог понашања на интернету, на пример, путем националне дежурне телефонске линије, требало би широко оглашавати и промовисати како на интернету тако и у другим медијима. Ако национална дежурна телефонска линија није доступна, IWF нуди Портале за пријављивање као рјешење.</p> <p>Линкови за механизме пријављивања злоупотребе требало би да буду истакнути на одговарајућим деловима било које интернет странице која омогућава приказивање садржаја који генеришу корисници. Такође би требало да буде омогућено да људи који се на било који начин осећају угроженима или да људи који су били свјedoци било какве забрињавајуће активности на интернету, имају могућност да то што пре пријаве одговарајућим агенцијама за провођење закона које треба да буду обучене и спремне да одговоре. Virtual Global Taskforce је орган за провођење закона који пружа свакодневни механизам за примање пријава о незаконитом понашању или садржају од особа из САД-а, Канаде, Аустралије и Италије, а ускоро се очекују и друге земље. Погледајте www.virtualglobaltaskforce.com. Такође погледајте INHOPE.</p>
Извјештавање - забринутост корисника	5	<p>Индустрија би требало да пружи корисницима могућност да пријаве бриге и проблеме и реагују у складу с тим.</p>	<p>Пружаоци услуга би требало да буду обавезни да обезбиједу и јасно назначе својим корисницима могућност пријављивања проблема и недоумица у оквиру њихових услуга. Оне би требало да буду прилагођене за децу и лако доступне.</p>

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Актери и интересне стране	6	<p>Ангажовати све релевантне интересне стране којима је у интересу да заштите децу на интернету, посебно:</p> <ul style="list-style-type: none"> • државне агенције • органе за провођење закона • организације социјалних услуга • провајдере интернетских услуга (ИСП) и друге провајдере електронских услуга (ЕСП) • провајдере услуга мобилне телефоније • јавне провајдере Wi-Fi мреже • остале важне компаније високе технологије • организације наставника • организације родитеља • децу и младе • дјечју заштиту и друге релевантне НВО • академску и истраживачку заједницу • власнике кафића са интернетом и друге пружаоце услуга јавног приступа интернету нпр. библиотеке, телецентри, ПЦ Бангови (ПЦ играонице)⁶³ и центри за игре на срећу на интернету итд. 	<p>Неколико националних влада сматра корисним окупљање свих кључних актера и учесника да се фокусирају на развој и провођење националне иницијативе око прављења интернета безбједнијим мјестом за децу и младе, и подизање свести о проблемима и начину рјешавања проблема на врло практичан начин.</p> <p>У оквиру ове стратегије биће важно схватити да се многи корисници уопште и стално повезују на интернет путем различитих уређаја. Потребно је укључити широкопојасне, мобилне и Wi-Fi оператере. Поред тога, у многим земљама мрежа јавних библиотека, телецентра и кафића са интернетом може бити важан извор приступа интернету, посебно за децу и младе.</p>
Истраживање	7	<p>Обавити истраживање спектра националних актера и интересних страна да би утврдили њихова мишљења, искуства, забринутости и могућности у вези са заштитом деце на интернету. Ово би такође требало да укључи ниво одређене одговорности заједно са постојећим или планираним активностима за заштиту деце на интернету.</p>	

⁶³ „ПЦ Банг“ је појам који се често користи у Републици Кореји и у неким другим земљама за описивање велике просторије у којој ЛАН мрежа омогућава играње игара у великим размјерама, било на интернету или између играча у соби.

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Образовање о дигиталној писмености и способност има	8	Развити дигиталну писменост као дио било којег националног школског програма који је примјерен узрасту и примјењив на сву децу.	<p>Школе и образовни систем уопште ће представљати основ образовања и дигиталне писмености националне стратегије заштите деце на интернету.</p> <p>Сваки национални школски план и програм требало би да укључује аспекте заштите деце на интернету и да тежи да се развију код деце свих узраста вештине примерене узрасту да би успјешно користили и имали користи од технологије и да би могли да препознају претње и штете да би их успјешно избјегавали. Они би требало да препознају и награђују позитивно и конструктивно понашање на интернету.</p> <p>У било којој кампањи едукације и подизања свести биће важно изабрати прави тон. Треба избјегавати размјену порука заснованих на страху, а многим позитивним и забавним особинама нове технологије треба посветити дужну пажњу.</p> <p>Интернет има велики потенцијал као средство које даје могућности деци и младима за откривање нових свјетова. Подучавање позитивних и одговорних облика понашања на интернету је кључни циљ програма образовања и подизања свести.</p> <p>Они који раде са децом, посебно учитељи, треба да прођу одговарајућу обуку и буду опремљени да би успјешно образовали и развијали ове вештине код деце. Требало би да могу да разумију претње и штете на интернету, и да имају способност да поуздано препознају знакове злостављања и штете и да реагују и пријаве те проблеме да би заштитили своју децу.</p>

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Образовни ресурси	9	<p>Ослонити се на знање и искуство свих интересних страна и развити безбедносне поруке и материјале за интернет који одражавају локалне културне норме и законе и обезбедити да се оне ефикасно дистрибуирају и на одговарајући начин презентују цијелом кључном циљаном аудиторијуму. Размислити о томе да потражите помоћ масовних медија у промоцији порука о подизању свести. Развити материјале који истичу позитивне и оснажујуће аспекте интернета за децу и младе и избегавајте размјену порука заснованих на страху. Промовисати позитивне и одговорне облике понашања на интернету.</p> <p>Размислити о развоју ресурса који би помогли родитељима да процијене безбедност своје деце на интернету и науче о томе како смањити ризике и повећати до максимума потенцијал за властиту породицу кроз циљано образовање.</p>	<p>Код производње образовног материјала, важно је имати на уму да се многи људи који су нови у коришћењу технологије неће осећати угодно када је користе. Из тог разлога је важно обезбедити да безбедносни материјали буду доступни у писаном облику или произведени на другим медијима који ће почетницима бити познатији, на пример видео-презентација.</p> <p>Многе велике интернетске компаније праве интернет странице које садрже много информација о проблемима за децу и младе на интернету. Међутим, врло често ће овај материјал бити доступан само на енглеском или на врло малом броју језика. Стога је врло важно да се материјали производе локално и да осликавају локалне законе, као и локалне културне норме. Ово ће бити неопходно за било коју кампању о безбједности на интернету или за било који материјал за обуку који се развија.</p>
Заштита деце	10	<p>Обезбедити да постоје универзални и систематски механизми заштите деце који обавезују све оне који раде с децом (социјална заштита, здравство, школе итд.) да идентификују, реагују и пријаве случајеве злостављања и штете који се дешавају на интернету.</p>	<p>Требало би успоставити универзални систем заштите деце који би се примјењивао на све оне који раде с децом, обавезујући их да пријаве злостављање или доношење штете деци да би омогућили истрагу и решавање таквих ситуација.</p>

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Национал на свест	11	<p>Организовати кампање подизања националне свести да би створили прилику за опште истицање проблема заштите деце на интернету. Могло би да буде корисно искористити глобалне кампање попут Дана безбједнијег интернета за изградњу кампање.</p>	<p>Родитељи, старатељи и професионалци, попут наставника, имају пресудну улогу у очувању безбједности деце и младих на интернету. Требало би развити програме подршке који помажу у јачању свести о проблемима и пружају стратегије за решавање тих проблема.</p> <p>Такође би требало размотрити тражење помоћи масовних медија у промоцији порука и кампања о подизању свести.</p> <p>Прилике попут Дана безбједнијег интернета биће корисне у подстицању и охрабривању националног дијалога о заштити деце на интернету. Многе земље су успјешно изградиле кампање подизања националне свести организоване око Дана безбједнијег интернета и укључују читав низ актера и интересних страна у ширење универзалних порука путем медија и друштвених медија.</p>

	#	Кључне области разматрања	Више детаља
Алати, услуге и подешавања	12	<p>Размотрити улогу поставки уређаја, техничких алата (попут програма за филтрирање) и апликација и поставки за заштиту деце које могу помоћи.</p> <p>Подстакнути кориснике да преузму одговорност за своје уређаје подстичући ажурирања оперативног система и употребу одговарајућег безбедносног софтвера и апликација.</p>	<p>Доступно је неколико услуга које могу помоћи у уклањању нежељеног материјала или блокирању нежељених контаката. Неки од ових програма за заштиту деце и филтрирање могу бити у основи бесплатни јер су дио рачунарског оперативног система или се нуде као дио пакета доступног од провајдера интернетских услуга или провајдера електронских услуга. Произвођачи неких конзола за играње такође нуде сличне алате ако уређај има омогућен приступ интернету. Ови програми нису потпуно безбједни, али могу пружити пожелјан ниво подршке, посебно у породицама са млађом децом.</p> <p>Већина уређаја има поставке које помажу у заштити деце и промовишу здраву и уравнотежену употребу. То се односи на механизме који омогућавају родитељима да управљају уређајима своје деце, одређујући вријеме, апликације и услуге које они могу да користе и да управљају куповинама.</p> <p>У новије вријеме развијени су извјештаји и поставке које омогућавају корисницима и родитељима да боље разумију и управљају временом и могућностима приступа екрану.</p> <p>Ове техничке алате би требало користити као дио ширег арсенала. Укључивање родитеља и / или старатеља је пресудно. Како деца постају мало старија, желиће више приватности, а такође ће осећати снажну жељу да почну самостално истраживати. Поред тога, тамо где постоји однос наплате између добављача и купца, процеси провјере старосне доби могу имати врло важну улогу у пружању помоћи добављачима роба и услуга са старосним ограничењем или издавачима материјала који је намијењен само публици одређене старосне доби или старијој, да допру до те одређене публике. Тамо где не постоји однос наплате, употреба технологије провјере старосне доби може да буде проблематична или у многим земљама ово може бити немогуће због недостатка поузданих извора информација.</p>

5.2 Примери питања

Након идентификације националних интересних страна и актера, следећа питања могу да се доставе интересним странама и актерима и може их се замолити да их доврше и одговоре. Њихови одговори помоћи ће одредити обим покривености политиком, снаге као и подручја на која треба усмјерити пажњу на националној контролној листи.

- У којој мери су безбедност на интернету и дечија права ваша одговорност?
- Како су безбедност на интернету и дечија права интегрисани у ваше постојеће политике и процесе?
- У којој мери је безбедност на интернету обухваћена постојећим законодавством?
- Који су ваши безбједносни приоритети на интернету?
- Које активности треба да подржите на интернету?
- Како сарађујете са другим агенцијама и организацијама на побољшању / напретку безбједности на интернету?
- Могу ли вам деца / родитељи пријавити безбедносне бриге или проблеме на интернету?
- Која су ваша три кључна изазова у свету на интернету?
- Које су ваше три кључне предности у свету на интернету?

Такође би било корисно истражити и разумети перцепцију и искуства деце као и њихових родитеља у вези са заштитом деце на интернету.

6. Референтни материјал

Безбедност деце на интернету: Кључни документи и публикације

2020.

- ЕСПАТ International, [Сексуално искоришћавање деце на Средњем истоку и Северној Африци](#), 2020.
- DQ Institute, [2020 извештај о безбедности деце на интернету](#), 2020.
- ЕУ Кидс Онлајн, [ЕУ Кидс Онлајн 2020: Резултати истраживања у 19 земаља](#), 2020.

2019.

- Internet Watch Foundation (IWF), [Годишњи извештај](#), 2019.
- Глобални савез WeProtect, [Глобална процјена претње](#), 2019.
- Комисија за широкопојасни приступ / ИТУ безбедност деце на интернету. [Општа декларација](#), 2019.
- Комисија за широкопојасни приступ / ИТУ безбедност деце на интернету: [Смањење ризика од насиља, злостављања и искоришћавања на интернету](#), 2019.
- Глобал Кидс Онлајн, [Одрастање у повезаном свету](#), 2019.
- [Преиспитивање откривања слика сексуалног злостављања деце на интернету](#), у зборнику радова са World Wide Web конференције из 2019, од 13. до 17. маја 2019, Сан Франциско, САД, 2019.
- UK Home Office, [Online Harms White Paper](#) (само у Великој Британији), 2019.
- PA Consulting, [Замршена мрежа: преиспитивање приступа сексуалном искоришћавању и злостављању деце на интернету](#), 2019.
- Канцеларија комесара за информације Велике Британије, [саветовање о Кодексу праксе за заштиту деце на интернету](#) (само у Великој Британији), 2019.
- Глобални фонд за заустављање насиља над децом, [Нарушавање штете: докази за разумевање сексуалног искоришћавања и злостављања деце на интернету](#), 2019.
- Глобално партнерство за заустављање насиља над децом, [позив за акцију Безбједно за учење, Манифест младих](#), 2019.
- УНЕСЦО, [Иза бројева: завршетак насиља и малтретирања у школама](#), 2019. (укључује податке о штетном понашању на интернету и сајбер малтретирању)
- Људска права Уједињених нација, [дечија права у односу на дигитално окружење](#), 2019.
- Аустралијски комесар sSafety, [Преглед безбједности по дизајну](#), 2019.
- УНИЦЕФ, [Зашто би предузећа требало да улажу у дигиталну безбедност за децу - резиме](#), 2019.
- Министарство спољних послова САД-а, [извештај о трговини људима](#), 2019.

2018.

- Глобални савез WePROTECT, [Глобална процјена претње](#), 2018.
- [Достојанство деце у дигиталном свету](#), извештај техничке радне групе, 2018. Савет Европе, [Препорука ЦМ /Р2018\) 7 Комитета министара државама чланицама о смерницама за поштовање, заштиту и испуњавање права детета у дигиталном оркужењу](#), 2018.
- Глобални фонд за заустављање насиља над децом, [Двогодишња рјешења за подршку: резултати улагања фонда](#), 2018.
- Глобални савез WeProtect, [Примери земаља које имају могућности и које примјењују Модел националног одговора](#), 2018.
- INTERPOL and ECPAT International, [У сусрет глобалном показатељу о неидентификованим жртвама у материјалу сексуалног искоришћавања деце](#), 2018.
- ЕУРОПОЛ, [Процјена претње организованим криминалом путем интернета \(ИОЦТА\)](#), 2018.
- NetClean, [извештај о сајбер криминалу сексуалног злостављања деце](#), 2018.

- Међународни центар за несталу и искоришћену децу (ИЦМЕЦ), [Материјал сексуалног злостављања деце: Модел законодавства и глобални преглед](#), 9. издање, 2018.
- Међународни центар за несталу и искоришћену децу (ИЦМЕЦ), [Студије заштите деце: Сексуално изнуђивање и порнографија без пристанка](#), 2018.
- Међународно удружење интернетских дежурних линија, [извештај INHOPE](#), 2018.
- Internet Watch Foundation (IWF), [Годишњи извештај](#), 2018.
- Thorn, [Производња и активно трговање сликама сексуалног искоришћавања деце](#), 2018.
- ИТУ, [Индекс глобалне сајбер безбједности](#), 2018.
- ЦСА Центар за експертизе, [Интервенције за починиоце сексуалног искоришћавања деце на интернету - преглед обима и анализа пропуста](#), 2018.
- NatCen, [Понашање и карактеристике починилаца сексуалног искоришћавања и злостављања деце путем интернета - брза процјена доказа](#), 2018.
- УНИЦЕФ, [Водич кроз политике о деци и дигиталној повезаности](#), 2018.

2017

- Национални центар за несталу и искоришћену децу (НЦМЕЦ), [Навођење деце на интернету: дубинска анализа извјештаја CyberTipline](#), 2017.
- 5Rights Foundation, [Дигитално дјетињство, развојне прекретнице у дигиталном окружењу](#), 2017.
- Childnet, [DeShame извештај](#), 2017.
- Канадски центар за заштиту деце, [Разговор с преживјелима](#), 2017.
- Internet Watch Foundation (IWF), [Годишњи извештај](#), 2017.
- Међународни центар за несталу и искоришћену децу (ИЦМЕЦ), [Годишњи извештај](#), 2017.
- Међународни центар за несталу и искоришћавану децу (ИЦМЕЦ), [Врбовање деце на интернету у сексуалне сврхе: Модел законодавства и глобални преглед](#), 2017.
- Thorn, [Интернетско истраживање сексуалног изнуђивања са 2.097 жртва сексуалног изнуђивања старости од 13 до 25 година](#), 2017.
- УНИЦЕФ, [деца у дигиталном свету](#), 2017.
- Универзитет у Западном Сиднеју, [Млади и на интернету: Дјечји поглед на живот у дигиталном добу](#), 2017.
- ЕСРАТ International, [Сексуално искоришћавање деце у југоисточној Азији](#), 2017.

2016

- УНИЦЕФ, [Опасности и могућности: одрастање на интернету](#), 2016
- УНИЦЕФ, [Заштита деце у дигитално доба: Национални одговори на сексуално искоришћавање и злостављање деце на интернету у АСЕАН-у](#), 2016.
- Центар за правду и превенцију криминала, [Заштита деце на интернету у регији МЕНА](#), 2016.
- ЕСРАТ International, [Међуагенцијска радна група за превенцију сексуалног искоришћавања деце, Терминолошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања \(Луксембуршке смернице\)](#), 2016.

2015.

- Глобални савез WePROTECT, [Спречавање и сузбијање сексуалног искоришћавања и злостављања деце \(ЦСЕА\): Модел националног одговора](#), 2015.
- НЦМЕЦ, [Глобални пејзаж дежурних линија у борби против материјала сексуалног злостављања деце](#), 2015
- ИТУ и УНИЦЕФ, [Смернице за индустрију о заштити деце на интернету](#), 2015.

У вези са људским правима у дигиталном свету

- Савет Европе, [Смернице за поштовање, заштиту и испуњавање права детета у дигиталном окружењу](#), 2018.
- УНЕСЦО, [Индикатори универзалности на интернету](#), 2019.
- Рангирање дигиталних права (РДР), [2019 РДР Индекс корпоративне одговорности](#), 2019.
- Комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој [Стање широкопојасне мреже](#), 2019.
- ИТУ, [Мјерење дигиталног развоја](#), 2019.
- ИТУ, [Извештај о мјерењу информационог друштва](#), 2018.
- УНИЦЕФ, [деца и алати дигиталног маркетинга индустрије](#), 2018.
- Комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој, [Дигитално здравље](#), 2017.
- Комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој, [Дигиталне вештине за живот и рад](#), 2017.
- Комисија за широкопојасни приступ за одрживи развој, [Дигитална родна подјела](#), 2017.
- УНИЦЕФ, [Приватност, заштита личних података и угледа](#), 2017.
- УНИЦЕФ, [Слобода изражавања, удруживања, приступа информацијама и учешћа](#), 2017.
- УНИЦЕФ, [Приступ интернету и дигитална писменост](#), 2017.
- УН ЦРЦ, [Смернице о ефикасној заштити деце од сексуалног искоришћавања](#), 2019.

Додатне изворе потражите на додатној листи извора на www.itu-cop-guidelines.com

Додатак 1: Терминологија

Дефиниције у наставку се углавном ослањају на постојеће терминологије разрађене у Конвенцији о правима детета, 1989. године, као и терминологију Међуагенцијске радне групе за сексуално искоришћавање деце у смерницама о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, 2016.⁶⁴ (Луксембуршке смернице), Конвенције Савјета Европе: Заштита деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, 2012.⁶⁵, као и извештај Глобал Кидс Онлајн, 2019.⁶⁶

Адолесценти

Адолесценти су особе старости од 10 до 19 година. Важно је напоменути да адолесценти нису обавезујући појам према међународном праву, а они млађи од 18 година сматрају се децом, док се 19-годишњаци сматрају одраслима, осим ако пунољетство није раније достигнуто према националном закону⁶⁷.

Вештачка интелигенција (AI - artificial intelligence)

У најширем смислу, израз се нејасно односи на системе који су чиста научна фантастика (тзв. „јака“ вештачка интелигенција у самосвјесном облику) и системе који су већ оперативни и способни за извршавање врло сложених задатака (препознавање лица или гласа, вожња возила - ови системи су описани као „слаба“ или „умерена“ вештачка интелигенција)⁶⁸.

Системи вештачке интелигенције

Систем вештачке интелигенције је систем заснован на машини који може, за дати скуп циљева које дефинише човек, давати предвиђања, препоруке или одлуке које утичу на стварно или виртуелно окружење, а дизајниран је за рад са различитим нивоима аутономије⁶⁹.

Најбољи интерес детета

Описује све елементе потребне за доношење одлуке у одређеној ситуацији за одређено појединачно дете или групу дјеце⁷⁰.

⁶⁴ “Терминологија Луксембуршких смерница за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања,” 2016, 114, <http://luxembourgguidelines.org/wp-content/uploads/2017/06/Terminology-guidelines-396922-EN.pdf>.

⁶⁵ Савет Европе, Conseil de l'Europe и Савет Европе, Заштита деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања: Конвенција Савјета Европе (Стразбур: Издаваштво Савјета Европе, 2012), https://www.coe.int/t/dg3/children/1in5/Source/Lanzarote%20Convention_EN.pdf.

⁶⁶ Globalkidsonline.net, “Правилним коришћењем, употреба интернета може да побољша учење и вештине,” новембар 2019, [хттп:// globalkidsonline.net/synthesis-report-2019/](http://globalkidsonline.net/synthesis-report-2019/).

⁶⁷ УНИЦЕФ и ИТУ, Смернице за индустрију о заштити деце на интернету (u.int/cop, 2015), https://www.itu.int/en/cop/Documents/bD_Broch_INDUSTRY_0909.pdf.

⁶⁸ Савет Европе, „Шта је вештачка интелигенција?“, Coe.int, вештачка интелигенција, приступљено 16. јануара 2020, <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/what-is-ai>.

⁶⁹ ОЕЦД, “Препорука Савјета за вјештачку интелигенцију” (ОЕЦД, 2019), <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hTtMv9k1ak8J:https://legalinstruments.oecd.org/api/print/%3Fids%3D648%26lang%3Den+&cd=3&hl=en&ct=clnk&gl=ch&client=safari>.

⁷⁰ ОХЦХР, “Конвенција о правима детета,” приступљено 16. јануара 2020, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>.

Дете

У складу са чланом 1. Конвенције о правима детета, дете је свака особа млађа од 18 година, осим ако пунољетство није раније достигнуто према националном закону⁷¹.

Сексуално искоришћавање и злостављање деце (ЦСЕА)

Описује све облике сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (ЦРЦ, 1989, чл. 34), нпр. „(а) подстицање или присиљавање детета да се бави било којом незаконитом сексуалном активношћу; (б) искоришћавање деце у проституцији или другим незаконитим сексуалним поступцима; (ц) искоришћавање деце у порнографским изведбама и материјалима“, као и „сексуални контакт који обично укључује силу над особом без пристанка“. Сексуално искоришћавање и злостављање деце све се чешће одвија путем интернета или уз одређену везу са интернетским окружењем⁷².

Материјал сексуалног (искоришћавања и) злостављања деце (ЦСАМ)

Брза еволуција ИКТ створила је нове облике сексуалног искоришћавања и злостављања деце на интернету, који се могу одвијати виртуелно и не морају укључивати физички састанак лицем у лице са дјететом⁷³. Иако многе јурисдикције слике и видео-записе сексуалног злостављања деце још увек означавају као „дечију порнографију“ или „непристојне слике деце“, ове смернице ће се на субјекте колективно позивати као на материјал сексуалног злостављања деце (у даљем тексту ЦСАМ - child sexual abuse material). То је у складу са смерницама Комисије за широкопојасни приступ и Моделом националног одговора⁷⁴ Глобалног савеза WePROTECT. Овај термин прецизније описује садржај. Порнографија се односи на легитимну, комерцијализовану индустрију, а како Луксембуршке смернице наводе употребу израза:

„може (ненамјерно или не) да допринесе смањењу тежине, банализацији или чак легитимизацији онога што је заправо сексуално злостављање и / или сексуално искоришћавање деце [...] израз „дечија порнографија“ ризикује инсинуирање да се дела извршавају уз пристанак детета и представљају легитимни сексуални материјал“⁷⁵.

Термин ЦСАМ односи се на материјал који представља дела која су сексуално насилна и / или експлоататорска према дјетету. То укључује, али се не ограничава на, материјале који биљеже сексуално злостављање деце од стране одраслих; слике деце укључене у сексуално експлицитно понашање; полне органе деце када се слике производе или користе првенствено у сексуалне сврхе.

⁷¹ ОХЦХР; УНИЦЕФ и ИТУ, *Смернице за индустрију о заштити деце на интернету*.

⁷² „Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања,”

⁷³ „Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања”; УНИЦЕФ, „Упоредни извештај Глобал Кидс Онлајн (2019).”

⁷⁴ Глобални савез WePROTECT, „Спречавање и сузбијање сексуалног искоришћавања и злостављања деце (ЦСЕА): Модел националног одговора.” 2016, <https://static1.squarespace.com/static/5630f48de4b00a75476ecf0a/t/582ba50bc534a51764e8a4ec/1479255310190/WePROTECT+Global+Alliance+Model+National+Response+Guidance.pdf>;

Комисија за широкопојасни приступ, „Child Online Safety: Смањење ризика од насиља, злостављања и искоришћавања на интернету (2019).”

⁷⁵ „Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања,”

Деца и млади

Описује све особе млађе од 18 година, при чему деца, која се у смерницама такође називају и млађом децом, обухватају све особе млађе од 15 година и младе људе од 15 до 18 година.

Играчке повезане са интернетом

Играчке повезане с интернетом се повезују с интернетом користећи технологије као што су Wi-Fi и Bluetooth и обично раде заједно са пратећим апликацијама да би деци омогућиле интерактивну игру. Према Juniper Research-у, тржиште играчака повезаних с интернетом у 2015. достигло је 2,8 милијарди америчких долара, а предвиђа се да ће се до 2020. повећати на 11 милијарди америчких долара. Ове играчке прикупљају и чувају личне податке од деце, укључујући имена, геолокацију, адресе, фотографије, аудио и видео-записе⁷⁶.

Сајбер малтретирање, које се назива и малтретирање путем интернета

Међународно право не дефинише сајбер малтретирање. У сврху овог документа, сајбер малтретирање описује се као намјеран агресивни чин који су више пута извршили или група или појединац користећи дигиталну технологију и који је усмјерен на жртву која не може лако да се одбрани⁷⁷. Обично укључује „употребу дигиталне технологије и интернета за објављивање штетних информација о некоме, намјерно дијељење приватних података, фотографија или видео-записа на штетан начин, слање пријетелих или увредљивих порука (путем е-поште, инстант порука, чата, текстуалних порука), ширење гласина и лажних информација о жртви или за намјерно искључивање из мрежне комуникације“⁷⁸. Може укључивати директне (попут чата или размјене текстуалних порука), полујавне (попут објављивања узнемиравајуће поруке на листи е-поште) или јавне комуникације (попут стварања интернет странице посвећене исмијавању жртве).

Сајбер мржња, дискриминација и насилни екстремизам

„Сајбер мржња, дискриминација и насилни екстремизам су посебни облици сајбер насиља јер циљају колективни идентитет, а не појединце [...] који се често односе на расу, сексуалну оријентацију, религију, националност или имиграциони статус, пол и политику“⁷⁹.

Дигитално грађанство

Дигитално грађанство односи се на способност позитивног, критичког и компетентног укључивања у дигитално окружење, ослањајући се на вештине ефикасне комуникације и стварања, за вјежбање облика друштвеног учешћа који поштују људска права и достојанство одговорном употребом технологије⁸⁰.

⁷⁶ Jeremy Greenberg, „Опасне игре: играчке повезане са интернетом, ЦОППА, и лоше обезбјеђење,” Georgetown Law Technology преглед, децембар 4, 2017, <https://georgetownlawtechreview.org/dangerous-games-connected-toys-coppa-and-bad-security/GLTR-12-2017/>.

⁷⁷ Anna Costanza Baldry, Anna Sorrentino, i David P. Farrington, „Сајбер малтретирање и сајбер виктимизација насупрот родитељског надзора, праћења и контроле активности адолесцената на интернету,” Преглед услуга за децу и младе 96 (јануар 2019): 302–7, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.058>.

⁷⁸ УНИЦЕФ, „Глобал Кидс Онлајн упоредни извештај (2019)”; „Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања,”

⁷⁹ УНИЦЕФ, „Глобал Кидс Онлајн упоредни извештај (2019).”

⁸⁰ Савет Европе, „Дигитално грађанство и образовање о дигиталном грађанству,” образовање о дигиталном грађанству, приступљено 16. јануара 2020, <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/home>.

Дигитална писменост

Дигитална писменост значи имати вештине потребне за живот, учење и рад у друштву у којем се комуникација и приступ информацијама све више одвијају путем дигиталних технологија попут интернет платформи, друштвених медија и мобилних уређаја⁸¹. Укључује јасну комуникацију, техничке вештине и критичко размишљање.

Дигитална отпорност

Овај појам описује способност детета да се емоционално носи са штетама на интернету. Дигитална отпорност је подразумејувала посједовање емоционалних ресурса потребних да бисмо, у тренутку када схватимо да је дете у опасности на интернету, знали шта треба да радимо да бисмо затражили помоћ, научили из искуства и могли да се опоравимо када ствари крену по злу⁸².

Едукатори

Едукатор је особа која системски ради на побољшању разумевања друге особе о датој теми. Улога едукатора укључује и оне који предају у учионицама и неформалније едукаторе који, на пример, користе платформе и услуге друштвених мрежа за пружање информација о безбједности на интернету или воде курсеве у заједници или школама да би деци и младима помогли да буду безбједни на интернету.

Рад едукатора варираће у зависности од контекста у којем раде и старосне доби групе деце и младих (или одраслих) које желе да образују.

Врбовање / врбовање на интернету

Врбовање / врбовање на интернету како је дефинисано Луксембуршким смерницама, односи се на поступак успостављања / изградње односа с дјететом било лично или коришћењем интернета или других дигиталних технологија ради потицања на интернету или сексуалног контакта на интернету с том особом која наговара дете да има сексуални однос⁸³. Поступак који за циљ има да намами децу на сексуално понашање или разговоре са или без њиховог знања, или поступак који укључује комуникацију и социјализацију између преступника и детета с намјером да га учини рањивијим на сексуално злостављање. Појам врбовање није дефинисан у међународном праву; јурисдикције у неким државама, укључујући Канаду, користе израз „мамљење“.

Информационе и комуникационе технологије (ИКТ)

Информационе и комуникационе технологије описују све информационе технологије које истичу аспект комуникације. Ту укључујемо све услуге и уређаје који могу да се повежу са интернетом, попут рачунара, лаптопа, таблета, паметних телефона, конзола за играње, телевизора и сатова⁸⁴. Даље се укључују услуге као што су радио, као и између осталог, широкопојасни интернет, мрежни хардвер и сателитски системи.

⁸¹ Универзитет у Западном Сиднеју-Claire Urbach, „Шта је дигитална писменост?“, приступљено 16. јануара 2020, https://www.westernsydney.edu.au/studysmart/home/digital_literacy/what_is_digital_literacy.

⁸² Dr. Andrew K. Przybylski, и др., „Подијељена одговорност. извештај о изградњи дечије отпорности на интернету“ (ParentZone, Универзитет у Оксфорду и Virgin Media, 2014), <https://parentzone.org.uk/sites/default/files/Building%20Online%20Resilience%20Report.pdf>.

⁸³ „Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања,”

⁸⁴ УНИЦЕФ и ИТУ, *смернице за индустрију о заштити деце на интернету*.

Интернет и повезане технологије

Сада је могуће повезати се са интернетом помоћу различитих уређаја, нпр. паметних телефона, таблета, конзола за играње, телевизора и лаптопа, као и традиционалних рачунара. Стога, осим ако контекст не сугерише другачије, свако позивање на интернет треба схватити тако да обухвата све ове различите методе. Да би се обухватило богато и сложено ткање интернета, „интернет и повезане технологије“, „ИКТ и интернетске индустрије“ и „услуге засноване на интернету“ користе се наизмјенично.

Обавјештење и уклањање

Корисници, припадници јавности, органи за провођење закона или организације са дежурним телефонским линијама понекад обавијесте оператере и пружаоце услуга о сумњивом садржају на интернету. Обавјештења и поступци уклањања односе се на поступке компаније за брзо брисање ('уклањање') незаконитог садржаја (незаконит садржај дефинише се према надлежности) чим су упознати (обавјештење) са његовим присуством на њиховим услугама.

Онлајн играње

"Онлајн играње" дефинише се као играње било које врсте комерцијалне дигиталне игре у моду за једног или више играча, путем било којег уређаја повезаног на интернет, укључујући намјенске конзоле, стоне рачунаре, лаптопе, таблете и мобилне телефоне.

„Екосистем онлајн играња“ дефинисан је тако да укључује гледање других како играју видео-игре путем е-спорта, стриминга или платформи за размјену видео-записа, које обично пружају могућност гледаоцима да коментаришу или комуницирају с играчима и осталим члановима публике⁸⁵.

Алати за родитељску контролу

Софтвер који омогућава корисницима, обично родитељу, да контролишу неке или све функције рачунара или другог уређаја који се могу повезати на интернет. Такви програми обично могу да ограниче приступ одређеним врстама или класама интернет страница или интернетских услуга. Неки такође пружају могућност управљања временом, тј. уређај се може поставити тако да има приступ интернету само између одређених сати. Напредније верзије могу да снимају све текстуалне поруке послане или примљене са уређаја. Програми ће обично бити заштићени лозинком⁸⁶.

Родитељи, његоватељи, старатељи

Неколико интернет страница упућује на родитеље на генерички начин (на пример на „родитељској страници“ и односи се на „родитељску контролу“). Стога би могло да буде корисно дефинисати људе који би у идеалном случају требало да подстичу децу да максимално користе могућности на интернету, да се старају да деца и млади користе интернет странице безбједно и одговорно и дају своју сагласност за приступ одређеним интернет страницама. У овом документу појам „родитељи“ односи се на свакога (искључујући едукаторе) ко има законску одговорност за дете. Родитељска одговорност ће се разликовати од земље до земље као и законска родитељска права.

⁸⁵ УНИЦЕФ, "Права детета и онлајн играње: Прилике и изазови за децу и индустрију," СЕРИЈА РАДОВА ЗА ДИСКУСИЈУ: дечија права и пословање у дигиталном свету, 2019, https://www.unicef-irc.org/files/upload/documents/UNICEF_CRBDigitalWorldSeriesOnline_Gaming.pdf.

⁸⁶ УНИЦЕФ и ИТУ, *Смернице за индустрију о заштити деце на интернету*.

Личне информације

Појам описује информације о особи које се могу појединачно идентификовати и које се прикупљају на интернету. Оне укључују пуно име и презиме, контакт-податке попут кућне адресе и адресе е-поште, бројеве телефона, материјале попут отисака прстију или препознавања лица, бројеве обезбјеђења или било који други фактор који омогућава физичко или интернетско контактирање или локализацију особе. У том контексту се даље односе на све информације о дјетету и његовој околини које пружаоци услуга прикупљају на интернету, укључујући ту и играчке повезане са интернетом и интернет ствари и било коју другу технологију повезану са интернетом.

Приватност

Приватност се често мери у смислу дијељења личних података на интернету, посједовања јавног профила на друштвеним мрежама, дијељења информација с људима које су упознали на интернету, коришћења подешавања приватности, дијељења лозинки с пријатељима, забринутости због приватности⁸⁷.

Секстинг

Секстинг се обично дефинише као слање, примање или размјена сопственог сексуалног садржаја, укључујући слике, поруке или видео-записе путем мобилних телефона и / или интернета⁸⁸. Стварање, дистрибуција и посједовање сексуалних слика деце у већини земаља је незаконито. Ако се открију сексуалне слике деце, одрасли не би требало да гледају. Дијељење сексуалних слика одрасле особе с дететом увек је кривично дело и може доћи до штете између деце, а можда ће бити потребно пријављивање и уклањање подељених слика.

Измуђивање или сексуално измуђивање деце

Измуђивање или сексуално измуђивање (које се назива и „сексуална присила и измуђивање на интернету“)⁸⁹ описује „уцјењивање особе уз помоћ властитих слика те особе да би се изнудиле сексуалне услуге, новац или друге користи од ње / њега под пријетњом дијељења материјала без пристанка приказане особе (нпр. објављивање слика на друштвеним медијима)⁹⁰.

Интернет ствари (IoT)

Интернет ствари представља следећи корак према дигитализацији друштва и економије, где су предмети и људи међусобно повезани комуникационим мрежама и извјештавају о свом статусу и / или околном окружењу⁹¹.

УРЛ

Скраћеница за „јединствени локатор ресурса (uniform resource locator)“, адреса интернет странице⁹².

⁸⁷ „Закон о заштити приватности деце на интернету,” Pub. L. No. 15 U.S.C. 6501-6505 (1998), <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid%3AU.S.C.-prelim-title15-section6501&edition=prelim>. ⁸⁸

„Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања,”

⁸⁹ Еуропол, „Сексуална присила и изнуда путем интернета као облик злочина који погађа децу: Перспектива органа за провођење закона“ (Европски центар за борбу против сајбер криминала, мај 2017), https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/online_sexual_coercion_and_extortion_as_a_form_of_crime_affecting_children.pdf.

⁹⁰ „Луксембуршке термилошке смернице за заштиту деце од сексуалног искоришћавања и злостављања,”

⁹¹ Ntantko, Интернет ствари, 1. октобар 2013, Јединствено дигитално тржиште - Европска комисија, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/internet-of-things>.

⁹² УНИЦЕФ и ИТУ, смернице за индустрију о заштити деце на интернету.

Виртуелна реалност

Виртуелна реалност је употреба рачунарске технологије за стварање ефекта интерактивног тродимензионалног света у којем објекти стварају осјећај просторне присутности⁹³.

Wi-Fi

Wi-Fi (Wireless Fidelity) је група техничких стандарда који омогућавају пренос података путем бежичних мрежа⁹⁴.

⁹³ НАСА, "Виртуелна реалност," [nas.nasa.gov](https://www.nas.nasa.gov/Software/VWT/vr.html), приступљено 16. јануара 2020, <https://www.nas.nasa.gov/Software/VWT/vr.html>.

⁹⁴ Закон о заштити приватности деце на интернету.

Додатак 2: Прекршајни контакти са децом и младима

Деца и млади могу да буду изложени низу нежељених или непримерених контаката на интернету који могу имати страшне последице за њих. Неки од ових контаката могу да буду сексуалне природе.

Студије су показале да је 22% деце малтретирано⁹⁵, узнемиравано или прогањано на интернету; 24% је добило нежељене сексуалне коментаре;⁹⁶ 8% је у стварном животу упознало људе које су пре познавали само путем интернета⁹⁷. Иако се проценти разликују у зависности од земље и регије, ове бројке показују да су ризици стварни⁹⁸. Једно истраживање о интернету у Сједињеним Америчким Државама⁹⁹ показало је да је 32% тинејџера на интернету контактирао потпуно непознати човек, од којих је 23% рекло да су се осећали уплашено и нелагодно током контакта; а 4% је добило агресивно сексуално подстицање.

Сексуални предатори користе интернет за контактирање деце и младих у сексуалне сврхе, често користећи технику познату као врбовање којом дететово поверење стичу позивајући се на његове интересе. Често уводе сексуалне теме, фотографије и експлицитне изразе да би десензибилизирали, подигли сексуалну свест и ублажили вољу својих младих жртава. Поклони, новац, па чак и карте за превоз се користе за наговарање и намамљивање детета или младе особе на мјесто где предатор може да га сексуално искоришћава. Ови сусрети се могу чак фотографисати или снимити као видео-снимак. Деци и младима често недостаје емоционална зрелост и самопоштовање, што их чини подложним манипулацијама и застрашивању. Они се такође устручавају рећи одраслима о својим сусретима из страха од срама или губитка приступа интернету. У неким случајевима им прете предатори и кажу да везу држе у тајности. Сексуални предатори такође уче једни од других путем интернет форума и чет соба.

⁹⁵ U-report (2019), <http://www.ureport.in/v2/>.

⁹⁶ Пројекат deSHAME (2017), https://www.childnet.com/ufiles/Project_deSHAME_Dec_2017_Report.pdf.

⁹⁷ Lenhardt, A., Anderson, M., Smith, A. (2015), Тинејџери, технологија и романтичне везе, <https://www.pewresearch.org/internet/2015/10/01/teens-technology-and-romantic-relationships/>

⁹⁸ Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., и Ólafsson, K. (2011). *Ризици и безбедност на интернету: Перспектива европске деце*. Потпуни налази. ЛСЕ, Лондон: ЕУ Кидс Онлајн, <http://eprints.lse.ac.uk/33731/>.

⁹⁹ Amanda Lenhart и др., „Коришћење друштвених медија стиче веће упориште у тинејџерском животу док прихватају конверзациону природу интерактивних интернетских медија.“, Рев интернет и амерички животни пројект, 2007, 44, https://www.pewinternet.org/wp-content/uploads/sites/9/media/Files/Reports/2007/PIP_Teens_Social_Media_Final.pdf.pdf.

Додатак 3: Глобални савез WePROTECT

WePROTECT Модел националног одговора

Стратегија WePROTECT Глобалног савеза подржава земље да развију координисане одговоре више интересних страна за борбу против сексуалног искоришћавања деце на интернету, вођене својим Моделима националног одговора (МНР). Модел националног одговора Глобалног савеза WePROTECT дјелује као нацрт за националну акцију. Пружа оквир за земље на који би требало да се ослоне да се позабаве сексуалним искоришћавањем деце на интернету (ОЦСЕ). Модел је намењен да помогне земљи да:

- процени тренутни одговор на сексуално искоришћавање деце на интернету и идентификује недостатке;
- да приоритет националним напорима при попуњавању празнина;
- побољша међународно разумевање и сарадњу.

Модел не тежи прописивању активности или постављању јединственог приступа. Његова сврха је описати способности потребне за ефикасну заштиту деце и пружити подршку земљама да развију или побољшају своје постојеће способности. Такође наводи низ могућности које ће, ако постоје и буду ефикасне, убрзати и побољшати исходе. Модел националног одговора укључује двадесет и једну способност, подељену у шест одељака: политика и управљање, кривично правосуђе, жртве, друштво, индустрија и медији и комуникације. Глобални савез WePROTECT верује да ће деловање у свих шест подручја пружити потпун национални одговор на овај злочин.

Модел ће омогућити земљи - без обзира на полазну тачку - да идентификује све пропусте у могућностима и започне планирање да поправи те пропусте. Иако ће државе развијати властите индивидуалне приступе, чинећи то у контексту заједнички договореног оквира и разумевања способности, постоји нада да се комуникација и сарадња међу интересним странама на националном и међународном нивоу могу даље побољшати.

WePROTECT глобални стратешки одговор

Глобални стратешки одговор (ГСР) WePROTECT Глобалног савеза координисани је приступ борби против сексуалног искоришћавања деце на интернету који укључује већи глобални увид, међународно усклађивање националних приступа и глобална рјешења која прелазе национални одговор. Глобални стратешки одговор је у основи пратећи дио Модела националног одговора (МНР); док је Модел националног одговора фокусиран на способности потребне за решавање сексуалног искоришћавања деце на интернету на националном нивоу, глобални стратешки одговор је фокусиран на приоритетна подручја за међународну сарадњу и изградњу капацитета.

Глобални стратешки одговор укључује шест тематских подручја, са повезаним потребним могућностима и очекиваним исходима за свако подручје, као и партнере који би требало да раде заједно преко границе да би их остварили.

Политика и законодавство

Развијање политичке воље за деловањем и законодавства за ефикасно усклађивање приступа кривичним делима као резултат ће имати обнову посвећености на високом нивоу на националном и међународном нивоу за борбу против сексуалног искоришћавања деце на интернету.

Кривична правда

Размјена информација, укључујући заједнички приступ међународним базама података путем формалних оквира за размјену података, у комбинацији са посвећеним, обученим службеницима и тужиоцима са искуством у сексуалном искоришћавању деце на интернету најбољи су начин за откривање, прогон и привођење преступника, укључујући и успјешне заједничке истраге и осуђујуће пресуде.

Утицај на жртве и услуге

Ефикасна и благовремена подршка жртвама, укључујући заштиту њиховог идентитета и давање могућности да причају, помаже у томе да се обезбеди да жртве имају приступ подршци која им је потребна у тренутку када им је потребна.

Технологија

Коришћење техничких рјешења, укључујући вјештачку интелигенцију, за откривање, блокирање и спречавање штетних материјала, стриминга уживо и врбовања на интернету, што мора укључити широк и досљедан рад технолошког сектора, омогућиће тим платформама да избегну да се користе као алат за сексуално искоришћавање деце на интернету.

Друштво

Постоје бројне могућности које заједнички дјелују у ширем друштву да би оснажиле децу да се заштите од сексуалног искоришћавања деце на интернету, без обзира где живе. Обезбјеђивањем да је развој дигиталне културе безбеднији по дизајну (тј. има уграђене безбедносне функције) и да постоји етичан и досљедан приступ пријављивања медија, изложеност незаконитим садржајима на интернету биће ограничена. У међувремену, образовање и информисање деце и родитеља, старатеља и стручњака и циљане интервенције за преступнике, све раде на спречавању или смањивању појаве сексуалног искоришћавања деце на интернету.

Истраживање и увид

Коначно, процене претњи (попут Глобалне процене претње 2019), истраживања преступника и рад на разумијевању дуготрајних траума жртава пружиће влади, органима за провођење закона, цивилном друштву, академској заједници и индустрији јасно разумевање најновијих претњи.

Додатак 4: Примери одговора на штете на интернету

Овде укључене примере саставили су аутори смерница ИТУ-а за доношење политика и њихови сарадници.

Образовање деце о штетама на интернету

ББЦ-јева [Own ИТ апликација](#) – апликација за очување безбедности намењена деци од 8 до 13 година која добијају први паметни телефон. Комбинујући најсавременију технологију машинског учења за праћење дечијих активности на паметном телефону са могућношћу да деца самостално пријављују своје емоционално стање, користи ове информације за пружање прилагођених садржаја и интервенција који деци помажу да остану сретна и безбједна на интернету.

Апликација садржи посебно допуштен садржај са ББЦ-а, а пружа корисне материјале и ресурсе који помажу младим људима да искористе вријеме на интернету на најбољи начин и изграде здраво понашање и навике на интернету, помажући младим људима и родитељима да конструктивније разговарају о својим искуствима на интернету. Апликација не прикупља никакве личне податке или садржај генерисан од корисника док се цијело машинско учење одвија у апликацији / на уређају корисника.

[Project Evolve](#) - Образовни оквир за развијање дигиталних способности с потпуним ресурсима, који идентификује дигиталне вештине за свако појединачно дете различитог узраста да би помогао родитељима и наставницима да схвате способности које би њихова деца требало да имају, заједно са ресурсима и активностима које ће им развити одређене вештине.

[360 degree safe](#) – алат на интернету за самостални преглед за школе у разматрању и оцјењивању њихових цјелокупних интернетских безбједносних одредби који пружа смернице и подршку за добијање дефинисаних стандарда.

[DQ Institute](#) - Подаци су прикупљени од 145 426 деце и адолесцената у 30 земаља од 2017. до 2019. године као дио [#DQEveryChild](#), глобалног покрета за дигитално грађанство заговораног од стране DQ Института, који је покренут у Сингапуру уз подршку Сингела и брзо се проширио у сарадњи са Свјетским економским форумом да би укључио више од 100 партнерских организација. Циљ овог покрета био је оснажити децу са свеобухватним способностима за дигитално грађанство од почетка њиховог дигиталног живота, користећи онлајн програм образовања и оцјењивања DQ World. Подаци из овог покрета коришћени су за израду [индекса безбједности деце на интернету 2020 \(ЦОСИ\)](#). Оквир за ЦОСИ процјењује и рангира безбедност деце на интернету у 30 земаља на основу 24 подручја која су груписана у шест стубова који утичу на безбедност деце на интернету.

DQ Про пакет за породичну спремност и DQ World пружају могућности родитељима да процијене дигиталну спремност свог детета и кроз образовне материјале побољшају дигиталне способности као што су дигитално држављанство, управљање временом екрана, управљање сајбер злостављањем, управљање системом сајбер безбједности, дигитална емпатија, управљање дигиталним отиском, критичко размишљање и управљање приватношћу.

Аустралијски [eSafety Toolkit за школе](#) скуп је ресурса дизајнираних да подрже школе у стварању безбједнијег интернетског окружења. Овај алат одражава вишестрани приступ образовању о безбједности на интернету и подијељен је у четири елемента с ресурсима који:

- припремају школе за процјену њихове спремности за решавање проблема безбједности на интернету и даје приједлоге за побољшање њихових тренутних пракси;
- укључују цијелу школску заједницу да буде посвећена и укључена у стварање безбједног интернетског окружења;
- едукују истичући најбољу праксу у образовању о безбједности на интернету и подржавају школе у развоју интернетских безбједносних способности школске заједнице;
- ефикасно одговарају на инциденте, истовремено подржавајући безбедност и благостање.

Едукативна кампања Канцеларије за електронске комуникације Пољске-УКЕ [I Click Sensible](#) едукује децу и родитеље о томе како бити безбеднији на интернету и како препознати и управљати ризиком.

ChildFund из Вијетнама основао је иницијативу [Swipe Safe](#). Овај програм едукује децу о потенцијалним ризицима на интернету, попут сајбер превара, малтретирања или сексуалног злостављања, и даје савете о начинима како да буду безбедна.

извештај Комисије за широкопојасни приступ о [Технологији, широкопојасном приступу и образовању: програм унапређења образовања за све](#), 2013.

Искуства деце на интернету: Изградња глобалног разумијевања и дјеловања, УНИЦЕФ, 2019.

[Истраживање Глобал Кидс Онлајн](#) укључује мноштво информација о одговорима добре праксе на штете на интернету.

[Примери ангажоване индустрије](#)

Аустралијски комесар eSafety гради снажна партнерства и сарађује с индустријом да би омогућио свим Аустралијцима да имају безбједнија, позитивнија искуства на интернету. Пример је рад sSafety на безбједности по дизајну. Као дио иницијативе, sSafety је провео детаљан процес савјетовања с индустријом, трговинским органима и организацијама одговорним за заштиту корисника, као и родитељима, старатељима и младима. Иницијатива безбедност по дизајну дизајнирана је да подстакне и помогне индустрији да обезбеди да је безбедност корисника уграђена у самом дизајну, развоју и примјени интернет услуга и платформи. sSafety такође прописује три поставке пријављивања и приговора: поставке пријављивања сајбер насиља, поставке пријављивања злоупотребе засноване на сликама и поставке пријављивања интернетског садржаја. sSafety може формално наредити одређеним провајдерима интернетских услуга да уклоне садржај са њихових услуга. Иако ове поставке у великој мери дјелују као модел сарадње између владе и индустрије, овлаштења која sSafety има на располагању да присили на уклањање материјала пружају критичну безбједносну мрежу и тјерају индустрију да буде проактивна у рјешавању штете на интернету.

Компанија [Телиа](#) преузима одговорност да разумије и управља негативним утицајима повезивања и да буде потпуно транспарентна и одговорна на нивоу одбора. Такође им је стало до деце и младих јер признају да су они активни корисници њихових услуга.

[Канцеларија за електронске комуникације Пољске-УКЕ](#) укључује цивилно друштво и децу у њихове кампање пропагирања да би схватили шта потписују на интернету.

[The Internet Watch Foundation](#) је партнерска организација која окупља индустрију, владу, органе за провођење закона и невладине организације да би елиминисала сексуално

злостављање деце. У ~~2019~~ је имала 152 члана на различитим платформама и инфраструктурним услугама и нуди члановима читав низ услуга да би се спријечило ширење криминалних слика на њиховим платформама.

Покривеност законодавством

Изразити политичку вољу за давање приоритета заштити деце на интернету потписивањем [Универзалне декларације о безбједности деце на интернету](#) (Комисија за широкопојасни приступ).

Регулатива

[Out of the Shadows](#): објашњавање одговора на индекс сексуалног злостављања и искоришћавања деце (2019) од стране The Economist Intelligence Unit једини је алат за оцјењивање који анализира одговор земаља на сексуално злостављање и искоришћавање деце, укључујући дигитални простор и одговор ИКТ индустрије на овај проблем.

Идентификација злостављања деце путем интернета

Следе примери добре праксе у идентификовању злостављања деце на интернету.

INHOPE: Мрежа INHOPE основана је 1999. године за борбу против материјала сексуалног злостављања деце на интернету као одговор на заједничку визију интернета без материјала сексуалног злостављања деце. У протеклих 20 година, INHOPE је нарастао да би се успешно борио против раста, географског ширења и суровости материјала сексуалног злостављања деце на интернету. Данас дежурне телефонске линије INHOPE-а раде на терену на свим континентима, примају извјештаје и брзо уклањају материјал сексуалног злостављања деце с интернета и дијеле податке са органима за провођење закона.

Microsoft PhotoDNA креира хешеве слика и упоређује их са базом података хешева који су већ идентификовани и за које је потврђено да су материјал сексуалног злостављања деце. Ако пронађе подударане, слика се блокира. Међутим, овај алат не користи технологију препознавања лица нити може идентификовати особу или предмет на слици. Али, са појавом PhotoDNA for Video ствари су попримиле нови заокрет.

PhotoDNA for Video раставља видео у кључне кадрове и у основи ствара хешеве за те снимке екрана. На исти начин на који PhotoDNA може пронаћи подударане са сликом која је измијењена да би се избјегло откривање, PhotoDNA for Video може пронаћи садржај сексуалног искоришћавања деце који је уређен или спојен у видео-запис који би у противном могао да изгледа безазлен.

Microsoft је објавио нови алат за препознавање дечијих предатора који у чатовима на интернету врбују децу због злостављања. Пројекат Артемис, развијен у сарадњи с The Meet Group, Robloxom, Kik и Thornom, надовезује се на Microsoft-ову патентирану технологију и путем Thorn-а ће бити доступан бесплатно интернетским компанијама које нуде функцију чата. Пројекат Артемис је технички алат који даје упозорења администраторима када је потребно било какво предузимање мера у чет собама. Ова техника откривања врбовања моћи ће открити, лоцирати и пријавити предаторе који покушавају да намаме децу у сексуалне сврхе.

Thorn је развио огласе за одвраћање намијењене онима који траже материјал сексуалног злостављања деце, а који су у периоду од три године послани милионима пута путем четири претраживача. Поред тога, огласи су забиљежили стопу учесталости кликова 3% од стране људи који траже помоћ након претраживања експлоататорског материјала.

Safer компаније Thorn је алат који се може употријебити директно на платформи приватне компаније за идентификовање, уклањање и пријављивање материјала сексуалног злостављања деце.

Thorn Spotlight, софтвер који даје органима за провођење закона у свих 50 држава Сједињених Америчких Држава и Канаде могућност да убрзају идентификацију жртава и скрате вријеме истраге за више од 60%.

Geebo, повјерљива страница посвећена томе да сексуално искоришћавање држи ван своје платформе, никада није имала случајеве сексуалног искоришћавања деце. Успијевају у томе дјеломично због свог поступка претходног прегледа.

Google AI класификатор може да се користи за откривање материјала сексуалног злостављања деце на мрежама, услугама и платформама. Овај алат је доступан бесплатно путем Google АПИ-ја за безбедност садржаја, који је скуп алата који повећава капацитет за преглед садржаја на такав начин да захтева да му буде изложено мање људи. Овај алат би помогао стручњацима да прегледају материјал у још већем обиму и иду у корак са преступницима, циљајући слике које претходно нису биле означене као незаконити материјали. Дијељење ове технологије убрзало би идентификацију слика.

Google је 2015. проширио свој рад на хешевима увођењем јединствене технологије препознавања отисака прстију и подударана за видеозаписе на YouTube-у, који скенирају и препознају учитане видео-записе који садрже познати материјал сексуалног злостављања деце.

Током Hackathon-а за заштиту деце 2019., Facebook је најавио двије технологије отвореног кода које откривају идентичне и готово идентичне фотографије и видео-записе. Ова два алгорита су доступна у GitHub-у који омогућава системима за размјену хеша да међусобно разговарају, чинећи системе много снажнијим.

Дежурна телефонска линија IWF-а остаје непрестано активна, не само пратећи хиљаде извјештаја припадника јавности, који су можда наишли на слике сексуалног злостављања деце на интернету, већ и обављајући јединствену проактивну улогу у тражењу овог незаконитог садржаја на интернету. Омогућавањем дежурних телефонских линија да користе своје информације и фокусирају ресурсе, може се идентификовати и уклонити више садржаја. Штавише, IWF непрекидно сарађује с Googleom, Microsoftom, Facebook-ом и другим компанијама унутар свог чланства да би непрестано помјерао техничке границе. IWF нуди рјешење [Портал за пријављивање](#) који омогућава корисницима интернета у земљама и нацијама без дежурних телефонских линија да пријаве слике и видео-записе за сумњу на сексуално злостављање деце директно IWF-у путем посебне интернетске странице на порталу.

IWF у сарадњи са добротворном организацијом за подршку жртвама Marie Collins Foundation жели да створи нову кампању у којој позива младиће да пријаве све сексуалне слике или видео-записе деце млађе од 18 година које су направили сами на које могу да „налете“ током претраживања на интернету.

Интерпол је створио базу слика и видео-записа о међународном сексуалном искоришћавању деце (ИЦСЕ), која је обавјештајно и истражно средство, омогућавајући специјализованим истражитељима из више од 50 земаља да дијеле податке о случајевима сексуалног злостављања деце. Анализирајући дигитални, визуелни и аудио садржај фотографија и видео-записа, стручњаци за идентификацију жртава могу да пронађу трагове, препознају свако преклапање случајева и удруже напоре у проналажењу жртава сексуалног злостављања деце. Тренутно Интерполова база података о сексуалном искоришћавању деце садржи више од 1,5 милиона слика и видео-записа и помогла је у идентификовању 19 400 жртава широм света.

NetClean ProActive је софтвер заснован на подударану обилежја и другим алгоритмима за откривање који аутоматски открива слике и видео-записе сексуалног злостављања деце у пословним окружењима.

Griffeye Brain користи вјештачку интелигенцију за скенирање раније неklasификованог садржаја, упоређивање са особинама познатог садржаја материјала сексуалног злостављања деце и означавање сумњивих ставки ради прегледа од стране агента.

RAINN је створио и управља Националном дежурном телефонском линијом за сексуално насиље у партнерству с више од 1000 локалних пружалаца услуга пријављивања сексуалног злостављања широм земље и води безбједносну линију за помоћ Министарства одбране за Министарство одбране. РАИНН такође води програме за спречавање сексуалног насиља, помоћ преживјелима и обезбјеђивање да починиоци буду изведени пред лице правде.

Safehorizon је непрофитна организација за помоћ жртвама која стоји уз жртве насиља и злостављања у Њујорку од 1978. Safehorizon нуди услуге дежурних телефонских линија за жртве насиља.

Пројекат Arachnid је иновативни алат којим управља Канадски центар, пројекат Arachnid користи се за борбу против растуће пролиферације материјала сексуалног злостављања деце (ЦСАМ) на интернету.

With the support of:

„Овај превод није радила Међународна унија за телекомуникације (ИТУ).
ИТУ није одговоран за садржај или тачност овог превода.
Изворно издање на енглеском језику биће обвезујуће и аутентично издање”.

Овај превод није креирала Међународна унија за телекомуникације (ИТУ) и не треба се сматрати званичним преводом или публикацијом ИТУ-а. ИТУ неће бити одговоран за било какав садржај или грешку у овом преводу.

© ITU 2020 some right reserved. This work is licensed to the public through a Creative Commons Attribution-Non-Commercial-Share Alike 3.0 IGO license (CC BY-NC-SA 3.0 IGO). Under the terms of this licence, you may copy, redistribute, transmit, and adapt the work for non-commercial purposes, under the following conditions: Attribution: please cite the work as follows: <desired citation, which includes link/DOI>. Translations: If you create a translation of this work, please add the following disclaimer along with the attribution: This translation was not created by the International Telecommunication Union (ITU) and should not be considered an official ITU translation or publication. ITU shall not be liable for any content or error in this translation. Adaptations: If you create an adaptation of this work, please add the following disclaimer along with the attribution: This is an adaptation of an original work by the International Telecommunication Union (ITU). Views and opinions expressed in the adaptation are the sole responsibility of the author or authors of the adaptation and are not endorsed by ITU. For more information, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo/>